

ESSOMO 1

KATONDA

1.1. OKUBAAWO KWA KATONDA

“Aja eri Katonda, atekwa okukkiriza nga Katonda waali, era nga ye mugabi w'empeera eri abo abamunoonya”(Beb.11:6). Ekigendererwa eky'amasomo gano kwe kuyamba abo bonna abagala okujja eri Katonda, naye nga basoose kukkiriza “nti Katonda waali” n'olwekyo tetujja kufaayo nnyo ku kya kuleeta bujjulizi bukkirizisa nti Katonda waali. Okutunnulira buli nnyingo ey'emibiri gyaffe (laba Zab.139:14), ekirabwaako mu nkola ey'ebimuli, bw'otuunulira eggulu ekiro ku lunaku nga teri bire, bino n'ebirala bingi mu bulamu buno ebitabalika mazima biretera obutakkiririza mu Katonda okuba ekintu ekyikalubo okukkiriza. Okukkiriza nti teri Katonda, kitwaala okukkiriza kungi okusinga okukkiriza nti gy'ali. Awatali Katonda tewaba bulungaamu, kigendererwa oba ennyinyinyola entuufu ekwata ku nsi, era kino kye kiri mu bulamu bw'abo abatakkiririza mu Katonda. Twerabira nti tekyewuunyisa okuba nti abantu abasinga obungi balinako ku kigera eky'okukkiriza Katonda— wadde mu 'abo' abalowooleza mu by'obugagga nga Katonda mu bulamu bwabwe.

Naye waliwo enjawulo nnene nnyo wakati w'okumala gamanya nti eriyo amaanyi aga waggulu, n'okuba ng'omanyidde ddala ky'agabira abamuweereza n'obwesigwa. Beb. 11:6 lutuwa ensonga eno nti

“tulina okukkiriza nti Katonda waali”

ERA

nti ye mugabi w'empeera eri abo abamunoonyeza ddala”.

Baibuli, esinga kubaamu byafaayo by'abantu ba Katonda Isiraeri; etulaga ntakera nga okukkiriza kwabwe nti Katonda waali, tekwali kwe kumu ne kwe baalina mu bisuubizo

bye. Musa Omukulembeze wabwe omukulu yabagamba, “Kale manya...era okisse ku mwoyo, nga Mukama ye Katonda mu ggulu waggulu ne mu nsi wansi: Tewali mulala. Era oneekuumanga amateeka ge n’ebiragiyo bye” (Ma. 4:39, 40).

Era ensonga y’emu eddiddwaamu— eky’okumanya nti waliwo Katonda tekitegeeza nti olwo Katonda ab’atukkirizza. Bwe tuba nga ddala tukakasa nti tulina omutonzi, tulina okumwagala n’okukuuma ebiragiyo bye. Ekigendererwa kya masomo gano kwe kunnyonnyola ebiragiyo bino n’engeri y’okubyekuuma. Bwe tunaaba tunoonya mu byawandiikibwa engeri y’okukituukirizaamu, tujja kukizuula nti okukkiriza kwaffe nti Katonda waali, kunywerera.

“Okukkiriza kuva mu kuwulira, n’okuwulira mu kigambo kya Kristo” (Bar. 10:17). Mu ngeri y’emu, ne Isa. 43:9-12 ziraga nti okutegeera obunnabbi bwa Katonda obukwata ku biseera eby’omu maaso, kituwa okumanya nti “Nze nzuuyo” (Is. 43:13)— kwe kugamba, erinnya lya Katonda “NINGA BWE NDI” ttuufu ddala (Kuv, 3:14). Omutume Paulo yagenda mu kibuga ekiyitibwa Beroya, kati ekisangibwa mu bukiika kkono bwa Buyonaani. Nga buli jjo, yabuulira Enjiri (“Amawulire Amalungi”) ya Katonda; naye abantu tebamala gakkiriza bigambo bya Paulo, baabikkiriza (bya Katonda so si bya Pawulo) n’omutima gwabwe gwonna, “buli lunaku beekenneenyanga ebyawandikibwa, okulaba oba nga Pawulo ne Siila bye boogera bituufu, era bangi ku bo ne bakkiriza” (Bik. 17:11, 12). Okukkiriza kwabwe kwava ku kwagala ne ku kunoonyereza ku “bintu ebyo” okwa buli lunaku mu Byawandiikibwa. Okufuna okukkiriza okutuufu tekwali nti Katonda yababaaga emitima mu mwoyo naakubateekamu awatali kusoma Kigambo kye. Kale abantu ab’ensi bayinza batya okugenda obungezi ku zimu ku nkungaana za Billy Grahama oba ku lumu ku ezo ez’Abapentekooti ez’okudda obuggya ne bavaayo mbu ng’nwo ‘bakkiviza’? Baba bamaze bbanga ki nga beekenneenya ebyawandiikibwa mu mbeera bw’etyo? Ebbula ly’okukkiriza okutuufu okusimbiddwa ku Baibuli, awatali kubuusabuusa ky’ekivaako obutali bweesimbu mu bulamu bw’obukristaayo mw’abo ababa bakyuuse mu ngeri eno, era y’ensonga lwaki bangi ku bo babivaamu.

Ekigenderererwa ky’amasomo gano kwe ku kubagirawo engeri y’okunoonyerezaamu ebyawandiikibwa, “olwo” naawe osobole okukkiriza. Okukwatagana kw’okuwulira Enjiri entuufu n’okubeera n’okukkiriza birina engeri gy’ebisongwako ennyo olunwe nga bwe kyawandiikibwa mu kubuulira Enjiri.

- “Bangi ku Bakkolinso bwe baawulira ne bakkiriza era ne babatizibwa” (Bik. 18:8).
- Abantu “bawulira ekigambo kye Njiri ne bakkiriza” (Bik. 15:7).
- “Bwe tutyo bwe tubuulira, era bwe mutyo bwe mwakkiriza”. (1Kol 15:11).

KATONDA MU K’OBUNTU

Mulamwa gwa Baibuli gwa ttendo era gwa kitiibwa nnyo nti Katonda atubikkulirwa nga muntu yennyini. Era nnono nkulu nnyo eri abakristayo nti Yesu mwana wa Katonda. Singa Katonda taliyo, awo kiba kizibu okuba n’omwana oyo eyali “mu kifaananyi kye” (Beb. 1;3). Ate okwongera ku bino kiba kizibu okussawo enkologana yaffe ne ‘Katonda’, singa ‘Katonda’ ndowooza bu lowooza gye tulina mu mitima gyaffe. Kya kabi nnyo nti eddiini ezisinga obungi endowooza eno etennyonyoleka gye zirina ku Katonda.

Nga Katonda bwa tenkanika muntu yenna, kirabika okukkiriza kw’abangi kugaanye ekisuubizo ky’okuba nti tulimulaba. Kizibu omwonoonyi okulaba Katonda (Kuv. 33:20)—Yadde nga kino kitegeeza nti singa tebwali bwonoonyi bwaffe, Katonda waali ddala era ng’asobola ‘okulabibwa’. Isiraeri tebaalina kukkiriza kwa kulaba “kifaananyi” kya Katonda (Yok. 5:37). Okukkiriza ng’okwo kuva mu kumanya Katonda n’okukkiriza ekigambo kye:

“Ba mukisa ab’omutima omulongoofu: kubanga abo baliraba Katonda” (Mat. 5:8).

“N’abaweereza be (Katonda) banaamuweerezanga: era banaamulabanga amaaso ge, n’erinnya lye (erinnya lya Katonda – Kub. 3:12) linaabanga mu byenyi byabwe” (Kub. 22:3,4). Kale essuubi eryenkanidde awo, bwe tulikkiriza ddala lijja kutuwuniikiriza. “Mugobererenga emirembe eri abantu bonna, n’obutukuvu, awatali obwo tewali aliraba Mukama”. (Beb. 12:14). Tulemenga okulayira kubanga ‘oyo alayira Eggulu, aba alayidde nnamulondo ya Katonda, n’oyo agituulako” (Mat. 23:22).

Mu bulamu buno okutegeera kwaffe ku Kitaffe ow’omu Ggulu kutono nnyo, naye tuyinza okulindirira mu kazigizigi w’obulamu buno n’essuubi, okumusisinkana ku nkomerero. ‘Okumulaba’, kwaffe awatali kubuusabuusa kulyenkanankanira ddala n’engeri ey’amaanyi kati gye tumulwoozako. Kale okusenziira ku kunyigirizibwa omuntu kw’abonaaboneramu, Yobu yasanyukira enkolagana gy’alibeera nayo ne Katonda ku lunaku luli.

“...eddiba ly’omubiri gwange bwe lirimala okuzikirizibwa (kwe kufa) ...naye mu mubiri gwange ndiraba Katonda: gwe ndiraba...n’amaaso gange galimutunuulira, so si mulala” (Yobu 19:26, 27).

Omutume Pawulo mu bulumi n’emitawaana ye yakaaba bw’ati: “Kubanga kaakano tulabira mu ndabirwamu ebitalabika bulungi; naye...tulitunulagana n’amaaso” (1 Kol. 13:12).

OBUJULIZI BW'ENDAGAANO ENKADDE

Ebyasuubizibwa bino eby’Endagaano Empya bizimbira ku bujulizi obw’omu Ndagaano Enkadde obulaga Katonda mu buntu. Tetuyinza kwogera nnyo kiusse nti kikulu nnyo okumanya enfaanana ya Katonda bwe tuba tunaafuna okutegeerera ddala eddiini esimbye ku Baibuli ky’eriko. Endagano Enkadde eyogera nnyo ku Katonda ng’omuntu; enkolagana ey’omuntu ku muntu ne Katonda Endagaano Empya ne Nkadde gye zoogerako ya kitalo eri essuubi ly’Omukristaayo omutuufu. Zino wammanga z’ensonga enkulu eziraga Katonda mu buntu.

- “Katonda n’ayogera nti tukole omuntu mu ngeri yaffe, mu kifaananyi kyaffe,” (Lub. 1:26). Kale nno, omuntu yakolebwa mu ngeri y’ekifaananyi kya Katonda, nga bwe kyolesebwa mu bamalayika. Yakobo 3:9 lwogera ku “bantu abaatonderwa mu kifaananyi kya Katonda”. Okutonderwa kwaffe mu kifaananyi kya Katonda mazima kitegeereza ddala nti tusobola okubaako ne kye tukakasa ku ekyo kye tuli. Kale nno, Katonda oyo gwe tufaanana, si kiyenzeyenze kye tutasobola kutegeera. Ezeekyeri yalaba Katonda ng’awangamye waggulu wa Bakerubi, mu “kifaananyi ng’eky’omuntu”. Kino nno kirina kye kitulaga mu bulamu bwaffe; nti olw’okuba tuli mu kifaananyi kya Katonda, olw’okuba kikubiddwa ku buli kitundu kya mubiri gwaffe, omubiri ogwo tuteekwa okuguwa Katonda, ng’abasajja bali bwe baalina okuwa Kayisaali eddinaali okwali ekifaananyi kye. (Luk. 20:25).
- “Katonda amanyi omubiri gwaffe” (Zab. 103:14). Ayagala tumumanye ng’omuntu, omuzadde gwe tuyinza okwogera naye.
- Ebyogera ku kifo Katonda gy’abeera biragira ddala nti alina ewuwe: “Katonda ali mu ggulu” (Mub. 5:2). “atunuulidde wansi ng’ayima ku watukuvu we awagulumivu...mu ggulu” Zab. 102:19, 20); “owuliranga ggwe ng’oyima mu ggulu ekifo kyo gy’obeera, ...” (1 Bassek. 8:39). Naye ate okusinga byonna, tusoma nti Katonda alina “Nnamulondo” (2 Byom. 9:8; Zab. 11:4; Isaaya 6:1; 66:1). Enjogera ng’eyo nzibu

okukozesebwa bwe kuba kwogera ku kintu ekitannyonyoleka ekiri eyo mu butonde bw'eggulu. Katonda ayogerwako nga: “akka wansi” bw'aba yeeyoleka. Kino kiraga ekifo kya Katonda mu ggulu. Kizibu okutegeera endowooza egamba nti 'Katonda okweyolesa' nga tofudde ku mbeera ya buzaalirana bwa Katonda.

- Isaaya 45 ejjudde ebiraga nga Katonda yennyini, yenyigira mu nsonga z'abantu be: “nze Mukama so tewali mulala...nze Mukama akola ebyo byonna...nze Mukama nnagitonda. Zimusanze oyo awakana n'Omutonzi we nze, engalo zange, nnabamba eggulu...mutunuulire Nze mulokoke, mmwe nkomerero zonna ez'ensi”. Olunnyiriri luno olusembyeyo okusingira ddala lulaga nti Katonda waali mu ngeri ey'obuntu — Ayagala abantu okumukyukira, okutegeera okubeerawo kwe mu buliwo n'eriiso ery'okukkiriza.
- Katonda atubikkulirwa nga Katonda omusonyiyi, ayogera ebigambo eri abantu. So ng'okusonyiwa n'okwogera biva mu kintu ekirina obusimu mwokka, kubanga ebyo bikolwa bya mu bwongo. Bw'atyo Dawudi yalina omutima ng'ogwa Katonda (1 Sam 13:14), ekiraga nti Katonda alina emmeeme (omutima ogulowooza), omuntu gwayinza okubeerako nagwo ekitonotono wadde nga mu buzaalirana omutima gw'omuntu teguli nga gwa Katonda. Ebitundu nga; (Lub. 6:6), “Katonda ne yejjusa lwaki yakola omuntu...n'anakuwala mu mutima gwe” biraga Katonda nga ekiramu ekiwulira era ategeera. Kino kituyamba okumanya engeri gye tuyinza okumusanyusa oba obutamusanyusa, ng'abaana bwe babeera ne kitaabwe.

SINGA KATONDA TALINA BWA BUNTU . . .

Bwe kiba nti tewali Katonda ddala ali awo, olwo eby'omwoyo biba bizibu okubyefubako. Bw'aba nga Katonda mutukuvu ddala naye nga talina bwa buntu, awo tuba tetusobola kutegeera butukuvu bwe obw'olesebwa mu bantu. Abakristaayo n'Abayudaaya ab'ava ku nsomesa ya Baibuli balina endowooza egamba nti 'obutuukirivu bwa Katonda buyingira mu bulamu bwaffe nga buyita mu 'mwoyo mutukuvu' atategerekeka oyo atufuulako ng'ekifaananyi kya Katonda (mu kutegeera) era n'okutufuula abakkirizibwa mu maaso ge. Naye ku ludda olulala, bwe tukkiriza nti waliwo ayitibwa Katonda, tusobola okwefuga mu nneeyisa yaffe nga tukubirizibwa obuyambi bw'ekigambo kye. Olwo nno, enneeyisa ya Katonda n'erabika mu bulamu bwaffe.

Ekigendererwa kya Katonda kwe kweyoleseza mu kibiina ky'abatukuziddwa. Erinnya lye ery'ekijjukizo, Yahweh Elohim (Yakuwa), amakulu gaalyo gali nti. (“Oyo aliba abazira

ab'amaanyi" era kwe ku vvuunula okutuufu) Ebinnyonnyola ku mpeera egenda okuweebwa abeesigwa mu Bwakabaka bwa Katonda obugenda okujja ku nsi, biraga nti baliweebwa omubiri ddala ogukwatikako, yadde nga guliba tegukyafugibwa bunafu bwonna nga guno mwe tuli. Yobu yalindirira "olunaku olw'enkomerero" omubiri gwe kwe gulizuukirizibwa (Yobu 19:25-27). Ibulayimu y'omu ku "bangi abeebaka mu nfuufu y'ensi abalizuukuka...okufuna obulamu obutaggwaawo" (Dan. 12:2) asobole okufuna ekyasuubizibwa eky'obusika obutakoma obw'ensi eya Kanani, ekifo ddala ekiri ku nsi kuno (Lub. 17:8). "Abatukuvu baakyo balyogerera waggulu olw'essanyu...bayimbirenga olw'essanyu ku bitanda byabwe... okuwalana eggwanga ku mawanga..." (Zab. 132:16; 149; 5,7). Omuyudaaya ne munnaggwanga olw'okulemwa okumatira ennyiriri ng'ezo n'engeri ebisuubizo ebyo gye byaweebwamu Ibulayimu, kireeseewo endowooza enkyamu eno nti "omwoyo ogutafa" okuba nti y'embeera yennyini ey'omuntu. Ekirowooza ekyo Baibuli tekisemba n'akatonno. Katonda wa kitiibwa era tafa, nga kati ali mu kafubo k'ekigendererwa kye, olwo abasajja n'abakazi basobole okuyitibwa okubeera mu Bwakabaka bwe obugenda okujja ku nsi, okugabana ku bitibwa bye, nga biragibwa mu mubiri.

Abeesigwa baasuubizibwa okusikira ekikula kya Katonda (2 Peet. 1:4). Tuliweebwa omubiri ogufaanana ng'ogwa Yesu (Baf. 3:21), ate tumanyi nti Yesu aliba n'omubiri mu Bwakabaka. N'olwekyo enjigiriza ekwata ku 'bw'obuntu bwa Katonda', ekwataganira ddala ne Njiri ey'Obwakabaka .

N'olwekyo tewayinza kubaawo ndowooza etegeerekeka ey'okusinza, ey'eddini oba ey'enkolagana ne Katonda okujjako nga kimaze okutegerekeka nti Katonda alina obw'obuntu era nti twakolerwa mu kifaananyi kye. Kitwetagisa okwessaamu endowooza ye kaakano tulyoke tumufaananire ddala mu Bwakabaka bwe. Tuyinza okwongera okumanya n'okufuna eddembe bwe tusoma mu bitundu ebyogera ku Katonda nga Kitaffe omwagalwa, atukangavvula ng'omuzadde n'omwana (ekyokulabirako Ma. 8:5). Mu kubonaabona kwa Kristo tusoma nti, "Naye Mukama yasiima okumubetenta" (Isa. 53:10); wadde nga "yakowoola Mukama: n'awulira (Mukama) eddobozi lyange...ne bye nnakaabira mu maaso ge ne bituuka mu matu ge" (Zab. 18:6). Ekisuubizo kya Katonda eri Dawudi eky'ezzadde oyo alibeera Omwana wa Katonda, kyaleetawo ekyetaago ky'omuntu okuzaalibwa mu ngeri ey'ekyamagero eyali afaananira ddala Kitaawe.

Okutegeera Katonda obulungi, kye kisumuluzo ekisumulula ebikulu ebirala ebingi Baibuli by'eyigiriza. Naye ng'ekirimbo ekimu bwe kireeta okulimba okulala, bwe kityo, okutegeera Katonda okukyamu kusaanikira amazima agali mu byawandiikibwa. Bw'oba ng'okizudde nti ekitundu kino kimatiza, oba nga kimatizaamu katono, ekibuuzo kigamba nti 'Ggwe ddala mu butuufu omanyi Katonda? Kati katweyongere okuvumbula ensomesa ya Baibuli ku ye.

OBUKKIRIZA MU KUKOLA 1: OKUMANYA KATONDA

OKUSSA MU KUKOLA OKUBAAWO KWA KATONDA

Okukkikiriza ddala mu kubaawo kwa Katonda kyokka kikyusa enneyisa y'omuntu. Ekigambo "Katonda omulamu" abantu bakikoozesa bulijjo mu kusaba oba nga bali mu biseera eby'akazigizigi. Katonda waali, ye Katonda omulamu era nga ye mugabi w'empeera eri abo abamunoonya. Katonda bwaba taliwo, byonna byonna byangu. Era ekyo kituufu ne ku Katonda; olw'okuba nga waaliwo Katonda, ebyo byonna ebikwata ku bulamu biba bimukwatako. Eddiini zonna ng'ojjeeko ddiini entuufu zikisa Katonda. Kale ne zekoolera ebiyigirizibwa ebitali bituufu okulemesa okutegeerebwa Kwe, nga bamufuula okuba ekyo bo kye balyagadde abeere oba kye basuubira abeere. Abamu basanguziza nti Katonda abantu abali mu ndowooza zaabwe, yo eyo kennyini gwe balaba mu kifaananyi kya ba taata babwe be balina. Nti singa kale taata aba muyombiyombi oba omusunguwavu, eno y'engeri gye balabamu Katonda. Nti singa taata waabwe aba wa kisa ate n'omukwano, basalawo nti eno y'engeri Katonda bwali naye. Endowooza ya Feud eno ya ndiba entuufu oba olyawo eri abantu abasinga obungi mu nsi muno abagamba nti balina obukkiriza mu Katonda. Endowooza eteri ntuufu nti Katonda musajja mukadde omunyiivu awoolerwa omusaayi n'okubonyabonyezebwa kw'omwana we, erabikira ddala okuba nga yannyikira nnyo mu bamu ku bakuzza b'amatendekero ge by'eddiini ababi. Tebalina bumanyirivu bwa kulaba Katonda nga Kitaffe. Ono si ye Katonda abikkulirwa mu kuyiga Baibuli n'okulowooza okuggule. Abo abamanyi era abakkiririza mu Katonda ow'amazima owa Baibuli, Katonda ye Katonda, nga bwali nga bwe yeyoleka mu kigambo, era tuteekwa okulwanyisa okukemebwa okumufuula okuba Katonda ng'okulowooza kwaffe bwe kuli ku taata.

Okumu ku butategeeragana okw'ekiseera kyonna ate okw'akabi okukyasinzeeyo be basatu- ekigamba nti waaliwo "abantu" basatu mu Katonda omu. Abasomesa b'eddiini

abatendeke beyazika ekigambo- peresona mu Lulatini, porsopon mu Luyonaani-ekyakozesebwanga ku kakokolo baakazanyirizi ke bayambalanga ku siteegi. Naye eri ffe, Katonda tali mu peresonas. Waali nga Katonda Kitaffe, Katonda ddala ow'amazima. Ekyo kye tumanyi mu kigambo kye kyennyini ddala ky'ali. Era obumanyi buno bwe bwalibadde ekintu ekisinga otukwatako obulamu bwaffe bwonna. Emirundi n'emirundi bannabbi bakozeza endowooza “ey'okumanya Katonda” eno ng'ejogera enekusifu etegeeza okuba n'obulamu obufugibwa okumanya okwo. Endagaano Empya gye twayingira etegeeza “kumanya” Katonda. Yer.31:34 ajoogerako bwati: “Bonna balimanya. . . kubanga ndisonyiwa obutali butuukirivu bwabwe” (Yer.31:34). Okumanya Katonda kuleeta okwenenya, okwenenyeza ddala; okuleeta ekisonyiwo kyennyini ekya ddala. Kyangu eri abo abali mu Kristo okukolera mu butamanyira ddala Katonda. Bwe kityo Pawulo yabuulira ekkansa ya Bakkolinso nti: “ Mutamirukukenga mu butuukirivu so temwonoona; kubanga abalala tebategera Katonda” (1Kol.15:34). Okumanya n'okukolera mu mbeera eyo nti Katonda ali awo byanditukumidde mu butayonoona.

Ffe fenna kisobola okutwanguyira okulowooza nti tukkiriza mu Katonda oyo. “Wabula kyennyini kye tulina okutegeera, si kye ky'okuba nti ddala Katonda waali, nti era waggulu w'emunyeenye ezaakira ddala waliyo amagezi eg'enjawulo agabeezaawo ebintu byonna, naye nti Katonda waali wano mu ebyo byonna obulamu bwaffe bye buyitamu buli lunaku. . . obukakafu ku kubeerawo kwa Katonda si kyetwagala, naye ne bwe tukozesa olulimi lw'eddiini ku kyo oba nteda, obumanyirivu ku Katonda okuba nga waali. Ekyo kye ky'amageero kye tunoonya. Era ndowooza nti eky'amageero ekyo kyennyini kye tufuna”. Ku nze kino ky'ensobola okwoogerako nti 'Amiina'. Kubanga mwe ebyo ebitalina makulu mu bulamu, mwetulabira ddala okuyambibwa kwa Katonda kwennyini, buli ssawa.

Kya ndiba nti tukkiriza okubaawo kwa Katonda awatali kukkiriza ddala nti Katonda waali, era n'olwekyo nga ye w'amaanyi yekka, nti era n'ebyo byonna ebimwoogerwako ebyolesebwa mu Baibuli bikola era bya ddala eri ffe olwa leero. Omwami wa Kabaka ataali mwesigwa mu 2 Bassek.7:2 yangoola Erisa bwe yayogera nti: “Mukama bw'anaakola ebituli mu ggulu, ebigambo byo kyandiyinzise okubaawo?”. Yerabira nga waliwo ebituli mu ggulu (Lub.7:11; Mal.3:10) omukisa mwe guyinza okuyita okuweebwa. Omwami yali akkiriza mu Katonda okubeerawo. Wabula teyakirowoozako nti Katonda yali asobola okukola okusingawo, era yabusabuusa oba nga ddala Katonda yali asobola okuyingira mu nsonga z'abantu era na zikyuusiza ddala. Naffe tulina okuba abegendereza mu kino.

OBUKKIRIZA

Emirundi mingi “Kitammwe ali mu ggulu” kirowoozebwako mu makulu ga kukkiriza nti okusaba kuddibwamu (Mat.7:11; 18:19; 21:22; Mak.11:24; Yok.14:13; Yak.1:5,6,17 n'endala). Kirabika nga olw'amazima nti ddala Katonda abeera mu ggulu mu ngeri y'obuntu kyandituledde okuba n'amaanyi ng'atuwaayo okusaba kwaffe. Tulina omukisa munene nnyo ogw'okufuuka ekyo ekiri mu kifanaanyi kya Katonda eky'empisa ennungi, kubanga twakolebwa mu kifanaanyi ky'omubiri gwe- anti Katonda mulamu ddala. Ky'ekyo kyennyini kubanga “Engalo zo ze zankola, ze zammumba”, Dawudi kyava asaba amaanyi ayambazibwe ekifanaanyi kya Katonda eky'empisa ennungi: “(n'olwekyo) ompe amagezi, njigenga ebyo bye walagira” (Zab.119:73). Olw'amazima nti ddala Katonda ali mu ngeri ya buntu kiwulikika ng'ekitiisa nga wakasooka okukiwulira.

Ku lwange ndowooza nti ffe fenna kitugwanira okusirikiriiramu katono twebuuze ekibuuzo kino ekikulu nti: Ddala tukkiriza nti Katonda waali? Tukkiriza mu Katonda ow'obuntu, oba tumulowoozako bulowooza kyokka? Kiteekwa okuba nga kyewunyisa Abayudaaya Mukama Yesu bwe yabagamba nti “mukkirize Katonda” (Yok.14:1). Lwa kubanga tewaliwo wakati mu bo atakiririza mu Katonda. Ekyo Yesu kye yali ategeeza kyali nti obukkiriza bwabwe bwali mu Katonda ow'okulowoozako obulowooza, si mu Katonda yennyini. Kubanga singa bakkiriza Kitange, balikkiriza n'omwaana we. Tuteekwa okwebuuzza oba nga ddala tuwulira okwagala kwaffe eri Katonda. Lowooza ku ngeri omukuumi w'ekkomera “gy'eyasanyuka ennyo. . . ng'akkiriza Katonda” (Bik.16:34). Yali tasubirwa kuba nga yali takkiririza mu Katonda [obutakkiririza mu Katonda bwali tebuliwo mu kyaasa ekyasooka]. Kyokka ku mulundi gwe ogw'asooka yategeera obukulu bw'obukkiririza ddala mu Katonda omu ow'amazima ng'omuntu omulamu.

OKY'OKUKOOPA ERI OBULAMU OBUKOZI

Mu kugeregeesa, na ndiwakana nti endowooza eteri ntuufu ey'abakkiririza mu basatu egamba nti waliwo 'abapersonas' basatu y'ereese okugaana Katonda Kitaffe okuba nti wa ddala, mulamu, era ku bubwe alina ebintu byonna eby'enjawulo ebikwata ku 'muntu' yenna. Olw'amazima nti Katonda muntu kitegeeza ki kye tuli ng'abantu, era ffe okuba abantu, ky'ekisinga obukulu. Okuba n'enkolagana y'obuntu ne Katonda ow'obuntu kitegeeza nti mu nkola eyo tugenda tufuuka ng'abantu abali mu kifaananyi kye; kuba waliwo ekikwatagana ekigenda kikyusibwa olw'okubeera mu nkolagana naye. Tufuulibwa okuva mu kitiibwa okutuuka mu kitiibwa, nga tulaba amaaso Ge era nga tumasamasa

ng'endabirwamu, era ekitiibwa ekyo kyennyini n'ekitusigalako mu ngeri y'emu nga bwe kyasigala ku maaso ga Musa ng'amaze okusisinkana Malayika wa Yahweh (2Kol.3:18). Naye ate tutuula mu nsi eyeyongera okutugaana eby'ekyaama oba okwetongoolera ddala; eddoozi ly'ensi libuna wonna ate mu ngeri eyewunyisa, n'okutuuka ku kuba nti twewulira okuba nga tetusobola kweyawula ku nsi mwetuli we tuba twagalidde. Tulabika ng'abatasobola ku 'gyeyawulako' tube ne Katonda, wadde tugenda wa mu luwumula, na yenna gwe tugenda naye, ne bwe tufiisawo essawa emu yokka okuba wekka mu kifo eky'abangi we baagandaliira. Naye ku nkomerero, nnina okukkiriza nti tusobola okweyawula ku ddoozi ly'ensi n'okusikiriza kwaayo, newakubadde nga tuba tuli n'oyo atannakkiriza oba ataali muyambi, oba baana abatannafaayo nnyo, oba ssawa nnyingi ku mulimo, oba tiivi etevaako, oba esimu ng'evuga buli kaseera. Lwa kuba ffe ng'abantu ab'enjawulo ate kinoomu tusobola okwogera ne Katonda ng'omuntu n'omwana we, bwe tutyo ne tuba mu kyaama n'okwetongola okwo okulabika nga kuganibwa olw'okubeera omuntu mu nsi eno. Nga tweyongeddeyo mu maaso, ddala kiri mu ddoozi lyaffe eriwulikika mu ekyo kye tutaagala, ebitunakuwaza bye tuyitamu mu nsi muno, nti tusobola okutegeera Katonda, ate mu byo Katonda mwe yeyoleseza eri ffe. Bino byonna bibaawo bitya mu kukola? Katonda okukolera mu ggwe kwe ku mumaanya. Bulijjo bannabbi boogera ku 'kumanya' Katonda nga kitegeeza 'okukolera mu Katonda'. Olw'okuba Katonda kwagala, okwagala kwe kutegeera Katonda (1Yok.4:8). Kyangu bwe kityo, gye twakomya okwagala [ate njogera ku 'kwagala' nga Babuli bwe kitegeera] era gye twekomya n'okwagala Katonda.

OBUKKIRIZA MU KUKOLA 2: OBUSUUKULUMU BW'OKWAGALA

Kyangu okubaawo olw'ebiragiro okusinga okubaawo olw'omukwano. Okubaawo olw'omukwano olina okulabirira abantu abalala, ate okubaawo olw'ebiragiro tekyikwetaagisa. Osobola okugoberera ebiragiro byokka olwo kungulu n'olabibwa ng'akola ebintu ebirungi. . .

Kya ndiba olw'okuba ng'abantu mu buzaalirana beefaako bokka ekyaletera Katonda okuwa Musa ebiragiro ebingi, ebiragiro eby'okubasobozesa okukola obulungi. Ebiragiro byali kintu ekisinga obulungi, naye nga tebisobola kuzibwa mu kifo kya kubudaabuda na kwagala nga biri mu kukola. Singa tufaayo ku balala, tekyandyetaagisiza kutugamba okugabira

abanaku. . . n'ebirala naye olw'okuba nga si kya mu butonde bw'abantu okuba bwe batyo, Katonda yawa Musa ebiragiro bingi olwo abantu basobole okukola obulungi.

Awo Yesu bwe yajja, yageezaako okulaga nti ky'ekyo bulijjo Katonda kye yali ayagala. Ayagala twagalanenga *nga ye bwe yatwagala* nga: "etteeka eriggya". Abantu abakulu nga Dawudi kino bakitegeera, na yayogerwako nti: "omuntu ali ng'omutima gwange bwe gwagala". Kyokka nga bwe kyali wansi w'amateeka ga Musa, bwe kisobola n'okuba olwa leero. . . osobola okugondera ebiragiro, n'okuuma obulombolombo bw'ekkanisa, ku ngulu n'olabibwa okuba omutuukirivu ng'Abafalisaayo, naye nga tolina kwagala, na kufaayo ku balala, biba tebigasa. Kino kye kyavako Yesu okugamba nti "banategeerebwanga olw'ebibala byabwe". Bye tukola bifuuka bukakafu oba nga ddala tufaayo eri abalala. Ku ffe fenna teri atuukiridde, naye bwe tugeezako ekyo ekisoboka okulowooza n'okufaayo ate n'okwagala okwa ddala eri abantu abalala, olwo nno kino kiba bujulizi obulabwako. Bwe tuba nga ddala tetufaayo ku balala, nga tusiba obusungu ku mutima, nga tetusonyiwa, tuba tumala ekiseera kyaffe nga tuzimbulula mu kifo eky'okuzimba. Kyangu nnyo okuba abasaazi eri ffe ffennyini okwekwaasa ebyawandiikibwa ne tukikola mu linnya kya Katonda, ate nga kya mu lwaatu ng'omuntu oli tetumwagala. Okukosa kungi okukoleddwa mu linnya lya Mukama, ng'ate Katonda akirambulula bulungi nti ayagala twagalenga abalala nge Ye bwe yatwagala ffe, naawaayo omwana we okutufiirira bwe twali nga tukyalina ebibi.

Okwagala kuteekwa okuba nga kye kitwanguyiza buli kyonna kye tukola, kuteekwa okuba emabega wa buli kikulwa n'ekirowoozo. Tusobola okuyiga Baibuli yonna mu mutima, naye bwe tutaba na kwagala ebikolwa byaffe biba butaliimu era tetusobola kulaba kuwambulwa kulala okuva eri Katonda mu ngeri entuufu. Ebbaluwa ya Yokaana ey'okubiri essira erissa nnyo ku kukwagala n'obw'obuntu bwa Yesu, era erabula nti abo abatategeera bintu bino bewaalibwenga. Kale kikulu ate kyetaagisa tutegeere ng'okwagala kusaana okuba emabega wa buli kirowoozo n'ekikulwa, n'enkolagana n'abalala, ate kukyuusa n'engeri gye tutegeeramu ekigambo kya Katonda eri ffe. Kuggulawo engeri empya ey'okulaba n'okubaawo.

OKUZAALIBWA OGW'OKUBIRI

Okwagala okw'amazima mu bulamu bwe bulamu obuggya. Okusoma ekigambo kusobola okuleeta Omwoyo gwa Katonda okutuula mu ffe. Kino kintu kikulu eri obulamu bwaffe mu Kristo ekyaletera ne Yesu okugamba Nikoodemo nti tuteekwa okuzaalibwa omulundi

ogw'okubiri! Ate n'agamba nti tuteekwa okuzaalibwa “mu mazzi ne mu mwoyo” (Yok.3:3-5). Bulijjo abantu 'bazaalibwa mu mazzi n'ebiyigirizibwa abantu'. Abafalisaayo nabo basaba Yokaana Omubatiza babatizibwe, kwe kugamba okuzaalibwa mu mazzi; naye ekikulu yabagamba nti bateekwa okuzaalibwa mu mwoyo. Abayudaaya mu kiseera kya Yesu, balina ebiyigirizibwa ebitakyuuka- era Yesu naye yakakasa ebyo bye baali bayigiriza bwe yagamba abayigiriza be nti: “mukole nga bwe babagamba naye temukola ebyo bye bakola”. Kyokka tebalina mwoyo attula mu bo. Bafuna okutegeera naye tebabala bibala bya kwenenya. Pawulo atubuulira ebibala by'omwoyo kye ki mu Bag. 5:22. Bye bino (ng'ekisookerwako) kwagala, okusanyuka, okugumukiriza, emirembe, ekisa, obuwombeefu, okusonyiwagana. Okuzaalibwa mu mwoyo kuleetamu ebibala ebyo ebyogerwako. Okusoma ekigambo kya Katonda si kye kyokka ekikyusa emitima gyaffe okugifuula “okujjuzibwa mwoyo”, naye n'okuzibwamu essubi n'abakkiriza abeesigwa. Beb.10:24 kyogera ku ngeri y'okweyisaamu nti: “tulwoozaganenga fekka na fekka okukubirizanga okwagala n'ebikolwa ebirungi”. Engeri endala gyetuyinza “okuzaalibwa mu mwoyo” kwe kwogera ne Katonda mu kusaba, ky'amazima tugambibwa nti okusaba si kintu kya kuddingaanamu ku mmere wokka, wabula mpisa ya mu bulamu.

Okuzaalibwa mu mwoyo tekitegeeza kuba na birabo ebye by'amagero eby'enjawulo abatume bye bakozesanga mu kuwonyezebwa okw'amagero. Kwe kubeera n'omwoyo gwa Katonda nga gutuula mu ffe. Tusobola okubeera n'okumanya kwonna okw'omu nsi mu mutwe, naye bwe tutabeera na mwoyo gwa Katonda gw'akwagala gwennyini eri abalala, okumanya tekuba na mugaso. Bwe twogera nti twagala Katonda naye ne tukyawa muganda waffe, kijjungulula ebyo byonna bye twayatula nti tukkiriza. Tuteekwa “okuzaalibwa ogw'okubiri” mu kyo nga tulina engeri empya ey'okutunuuliramumu abalala, okubagala n'okubanakuwalirako nga Katonda bwawulira eri ffe. Awatali kino tusobola okuyiga “ebiyirizibwa” mu Baibuli byonna obulamu bwaffe bwonna kyokka ne tukomekereza ennaku zaffe ng'Abayudaaya bwe baali- aberowoozako ng'abatuukirivu ennyo ate nga mu mazima baali bakyali mu kibi, kubanga baali tebannamanya Katonda ow'okwagala.

1.2 ERINNYA LYA KATONDA N'ENNEYISA YE

Bwe kiba nti Katonda waali, kya magezi okulowooza nti yassaawo enkola ey'okutubuulira ebimukwatako. Tukkiriza nti mu Baibuli Katonda mwe yebikkulira eri omuntu, era nga mu yo tulaba ng'enneeyisa ye ebikkuddwa. Bwe tuganya ekigambo kya Katonda okujjula emitima gyaffe, ekitonde ekigya kikolebwa mu nda yaffe ekirina enneeyisa ng'eya Katonda (Yak.

1:18; 2 Kol. 5:17). N'olw'ekyo bwe twesiba ku kigambo kya Katonda ne twetwalira amasomo gano, gye tunaakomya "okufaanana Omwana we" (Bar. 8:29) mu mpisa, eyali ekifaananyi kya Katonda kye nnyini, (Bak. 1:15). Mu kino mwe muli omugaso gw'okuyiga ebitundu bya Baibuli eby'ebyaafaayo; bijjudde eby'okuyiga ebitubuulira engeri Katonda gy'akolaganyemu n'abantu era n'amawanga. Mu ngeri y'emu ng'ayolesa enneeyisa ye enkulu.

Mu Lwebbulaniya ne mu Luyonaani erinnya ly'omuntu lyalaganga empisa ye oba ebimukwatako. Twala eby'okulabirako bino:

- 'Yesu amakulu nti: omulokozi – kubanga y'alirokola abantu be okuva mu bibi byabwe" (Mat. 1:2).
- Ibulayimu' amakulu nti: 'Taata w'amawanga amangi' "Kubanga nkufudde taata w'amawanga amangi" (Lub. 17:5).
- 'Eva' amakulu nti: 'Abalamu' – "kubanga nkufudde nnyina w'abalamu bonna" (Lub. 3:20).
- 'Simyoni' Amakulu nti: 'Okuwulira' – kubanga Mukama yawulira okusaba kwange – ky'avudde ampa omwana ono" (Lub. 29;33).

Mu Yeremiya 48:17, okumanya abantu aba Mowaabu kyenkana n'okumanya erinnya lya Mowaabu. Kya bulijjo Zabbuli okwenkanya Katonda n'erinya lye, ekigambo kye n'ebikolwa bye (Zab. 103:1; 105:1; 106:1,2,12,13).

Kale nno, kisuubirwa nti erinnya lya Katonda n'ebitiibwa bye bijja kutuwa bingi ebimukwatako. Tukukubiriza okuyiga ebikwata ku linnya lya Katonda mu bujjuvu ng'omaze okubatizibwa; n'okweyongera okusiima enneyisa ya Katonda nga bweragibwa mu linnya lye kintu ekisaanye okugendera ddala mu maaso mu bulamu bwaffe bwonna mu Mukama waffe. Kale ekiddako wano kiri nga nnyanjula.

Musa bwe yayagala okumanya ennyo Katonda okunyweza okukkiriza kwe mu kaseera akazibu mu bulamu bwe, Malayika yalangirira linnya lya Mukama. "Mukama Katonda ajjudde okusaasira era ow'ekisa, alwawo okusunguwala, era alina okusaasira okungi n'amazima amangi, addiramu abantu enkumi n'enkumi, asonyiwa obutali butuukirivu n'okwonoona n'ekibi, era atalimujjako musango n'akatono oyo aligubaako" (Kuva 34:5–7).

Buno bukakafu obulaga nti erinnya Iya Katonda lirimu enneeeyisa ye. Era eky'okuba n'enneeyisa kikakasa nti Katonda alina obw'obuntu.

Katonda yalonda erinnya limu Iye yayagala amanyirweeko n'okujjukirwa abantu be; liri mu bufunze. Era kyakulabirako kye nnyini ekisingayo eky'ekigendererwa kye ku bantu.

Abayisiraeri baali baddu e Misiri era baali beetaaga okujjukizibwa ekigendererwa kya Katonda ku bo. Musa yagambibwa okubabuulira erinnya Iya Katonda, kisobole okubakubiriza okuva mu Misiri boolekere olugendo oludda mu nsi ensuubize (geraageranya 1 Kol. 10:1). Naffe bwe tutyo kitwetaagisa okutegeera ensonga enkulu ezikwata ku linnya Iya Katonda nga tetunnaba kubatizibwa tulyoke tutandike olugendo lwaffe okwolekera Obwakabaka bwa Katonda.

Katonda yagamba Abayisiraeli nti erinnya Iye ye YAHWEH (Yawe), amakulu nti "NINGA BWE NDI" oba, 'NZE NDIBA KYE NDIBA" (Kuv. 3:13-15). Erinnya lino oluvannyuma lyayongezebwaako katono. "Katonda n'agamba Musa (nate) nti, "Bw'otyo bw'olibagamba abaana ba Isiraeri nti: Mukama (YAHWEH / YAKUWA), Katonda wa bajjajammwe, Katonda wa Ibulayimu, Katonda wa Isaaka era Katonda wa Yakobo... eryo ly'erinnya lyanze emirembe n'emirembe, era bwentyo bwe nnajjukirwanga ennaku zonna". (Kuva 3:15). N'olw'ekyo erinnya Iya Katonda mu bujjuvu ye "YAHWEH Katonda".

Endagaano enkadde yasinga kuwandiikibwa mu Lwebbulaniya. Naye enkyuusa ez'ennimi endala; ng'Olungereza, mu ngeri eteebeereka, zirekayo ebintu bingi bwe gutuuka ku kukuusa ekigambo 'Katonda' okukigya mu Lwebbulaniya. Ekimu ku bigambo eby'Olwebbulaniya ekikozesebwa ennyo kye baakyuusa nti 'Katonda' kye ki 'Elohim' ekitegeeza 'Abazira ab'amaanyi'. Katonda erinnya ly'ayagala tumujuukirireko "Ery'ekijjukizo kye", Iye:

YAHWEH ELOHIM

amakulu nti

OYO ALYOLESEZEBWA MU KIBINJA KY'AB'AMAANYI.

N'olw'ekyo kigendererwa kya Katonda okubikkula enneeeyisa ye, n'embeera ze mu kibinja ky'abantu ekinene. Mu kugondera ekigambo kye, tuyinza okuleeta mu ffe ezimu ku nneeeyisa ze, olwo Katonda mu ngeri entonotono ne yebikkulira mu bakkiriza abatuufu mu

bulamu buno. Naye erinnya Iya Katonda bunnabbi obwo mu maaso ensi Iweriba ejjudde abantu abali nga ye, mu nneeyisa ne mu kikula kye (Iaba 2 Peet. 1:4). Bwe tuba twagala okugattibwa ku kigendererwa kya Katonda; n'okufuuka nga ye, era bwe tuba twagala obutaddayo kufa, okubeerera ddala mu mpisa etuukiridde, tuteekwa okwetaba awamu n'erinya Iye. Engeri ey'okukikolamu kwe kubatizibwa mu linnya – kwe kugamba erya Yahweh Elohim (Mat. 28:19). Kino era kitufuula ezzadde oba abaana ba Ibulayimu (Bag. 3:27-29) abaasuubizibwa okusikira ensi emirembe n'emirembe (Lub. 17:8, Bar. 4:13)- Ekibinja 'ky'Abazira ab'amaanyi' ('Elohim') mu kyo obunnabbi bw'erinnya Iya Katonda mwe bulituukirizibwa. Kino mu bulambulukufu kinnyonnyoddwa mu ssomo 3.4.

OBUKKIRIZA MU KUKOLA 3: EKISA KYA KATONDA

Naye obulamu bwange si bulowooza nga kintu, ndyoke ntuukirize olugendo lwange, n'okuwerezza kwe nnaweebwa Mukama waffe Yesu, okutegeezanga enjiri y'ekisa kya Katonda“ (Bik.20:24).

Waliwo eby'obuntu ebirowoozebwa ku njiri ya Pawulo nga bwatugabanya ku bintu byasinga okwagala okuva ku ntobo y'omutima gwe. Ekintu kye yali ayagala ennyo kyali ekisa kya Katonda. Yayagalanga nnyo okukibuulira abantu, n'okugabana ku kyo eri buli gwe yasisinkananga, ng'asuubira nti nabo bandiraba ekisa kya Katonda, ekisa kya Katonda ekitabagwanira. Olwo nno basobole okugabana ku bulamu obw'emirembe ne Katonda waabwe olw'okusonyiyibwa mu ngeri zaabwe ez'obujeemu mu bulimba n'obubi. Mu kugeezako okutambuza obubaka buno obwewunyisa yakubibwa n'aboolebwa abali mikwano gye; era ku nkomerero yattibwa ng'ageezako okugabana enjiri eno ey'ekisa. Okusonyiwa n'okutabagana si bye byokka ebyali eby'okufunibwa, okuyita mu kisa, naye n'essuubi ery'obulamu obutaggwaawo. Katonda mwetegefu okutusonyiwa engeri y'obubi bwaffe yonna, mu mazima esaanye okubonerezebwa na kufa, okusiinzira ku mateeka, atuwe ekirabo eky'obulamu obutaggwaawo ekyo ekitatugwanira (Bar.6:23). Ddala ddala kino kisa. Ababi tekibagwanira kuba balamu kyokka, naye eky'omukisa omubi kiri nti ne bwetukola tutya, amazima agatasobola kwewalwa kwe kuba nti tumala ne tufa. Bannasaayansi bali mu kugeezako okuloota engeri gye basobola okutulekezaawo okufa, ne bannaddiini bangi bamaliriza bagamba nti okufa kusumululwa mu kkomera ly'omubiri, nti tuteebwa okugenda mu bulamu obutaggwaawo obw'essanyu ne Katonda. Eky'akabi

bafuula okufa okuba nga kwenkana n'obulamu. Newakubadde waliwo endowooza ez'enjawulo n'ebikikirizibwamu ku nsonga ey'okufa naye mu mazima fenna enkomerero ya nfuufu, kufa, nga Baibuli bw'ekyogera mu bulambulukfu mu bifo bingi.

Katonda okuba n'ekisa kino kimu ku nneyisa ze. Emabega mu Kuva awo erinnya lya Katonda owe ggulu lwe lyayatulirwa Musa mu suula 34 olunnyiriri 6, kyali mu ngeri eno: "MUKAMA, MUKAMA, Katonda ajjudde okusaasira era ow'ekisa, alwawo okusunguwala era alina okusaasira okungi . . . Mu 2 Byom.30:9 tutegeezebwa nti: "MUKAMA Katonda wammwe wa kisa, asaasira, taakyusenga maaso ge okubavaako, mmwe bwe munaddanga gy'ali", nate era mu Nek.9:17: "Naye gwe oli Katonda eyeteeseteese okusonyiwa, ow'ekisa era ajjudde okusaasira, alwawo okusunguwala era akwatirwa ennyo ekisa. N'olw'ekyo tewabaleka".

Oyinza okwekenneny nti ku nkomerero y'olunnyiriri lwetasembyeeyo okujuliza lugamba nti: "N'olwekyo tewabaleka". Ensonga eri nti okubaleka kye ky'ali kibagwanira ennyo. Amakulu g'abantu Musa be yajja e Misiiri; nga bakaava mu Misiiri bwe bati: "n'ebakola ekyejo, ne bakakanyala, ne batagondera mateeka go. Ne bagaana okujukira era ne batajjukira by'amagero bye wakola wakati waabwe". Mazima baali bajeemu ekisuuse n'okutuuka ku kwagala okusuula Musa ebweeru w'obukulembeze basseewo omukulembeze bo gwe baali bagala abazeeyo e Misiiri mu buddu, naye nga bwe kigamba: "N'otobaleka", newakubadde nga ky'ali kibagwanira. Ekyo kyenkana n'ekisa. Katonda waffe yebazibwe olw'okulaga okwagala kwe mu kubakolera ekisa ekitenkanika, nga bwe tujukizibwa mu Zab. 103:10 nti: "Tatukoze ng'ebibi byaffe bwe biri, so tatusasudde ng'ebikolwa byaffe ffe ebitali bya butuukirivu bwe biri". "Kuba eggulu nga bwe liri waggulu okusinga ensi, N'okusaasira kwe bwe kuli okungi bwe kutyo eri abamutya; ebuva njuba n'ebugwa njuba bwe biri ewala, Bwatyo bw'atutadde ewala ebyonoono byaffe. Nga kitaabwe bw'asaasira abaana be, Ne Mukama bwatyo bw'asaasira bw'atyo abamutya". Ddala ddala, Mukama w'akisa era ajjudde okusaasira, alwawo okusunguwala era wa kusonyiwa [Ekigambo ekyakyusibwa okuva mu Luzungu okudda mu Luganda ye LOVE eky'Oluganda OKWAGALA. N'olwekyo kyalibadde wa KWAGALA kungi!] kungi. Mukama mulungi eri bonna; N'okusaasira kwe okulungi kubuna emirimu gye gyonna" (Zab.145:8,9).

Katonda yakimanya nga tulisanga obuzibu okumatizibwa nga bw'ali ow'ekisa era atwagala. Ekyo yakimanya okuva lwe twatondebwa, wabula yali mumalirivu obutalekerawo okutuusa

ng'atuyiiridde ekipimo kye ekijjuvu eky'ekisa. Ekisa kya Katonda ekyo kyayolesebwa okuyita mu Yesu Kristo. Mu Yok.1:17 tubuulirwa nti: "Amateeka (ag'obwenkanya) gaaweebwa ku bwa Musa, ekisa n'amazima byabawo ku bwa Yesu Kristo".

Ng'okusomozebwa kwali kunene okwabikkulirwa mu kisa Yesu kye yayolesa, ate nga kukyaliwo n'olwa leero luno. Mu Luk.2:40 tubuulirwa nti: "Omwana n'akula, n'ayongerwako amaanyi, n'ajjuzibwa amagezi: ekisa kya Katonda ne kibanga ku ye". Ate mu Luk. 4: 22: "Bonna ne boogera ebirungi ku ye, ne beewuunya olw'ebigambo eby'ekisa ebivudde mu kamwa ke".

Yesu yajja alangirira Katonda oyo abantu gwe baali tebalwoozanga nako. Ng'alina omutima omusaasizi era ogw'ekisa eri abo ab'ali tebakkirizibwa ku mutindo gw'eddiini oba abatalina ddiini mu kiseera ekyo, era naabeera mu abo ab'ali balwoozebwa okuba nga bakolimirwa Katonda, n'akawata ne kwabo abataali balongoofu, abageenge era n'aleka abantu ababi nabo okumukwatako mu Luk. 7:37- 50.

Mu ngero ze Yesu yagabanya ku bye yali amanyi ku kusonyiwa, okwagala, okusaasira, ekisa n'okussanyuka Katonda Kitaffe ow'omu ggulu nga bw'ali. Olumu ku zo olusinga okusomooza n'okujjukirwa lulina okuba olugero lwa kitaffe omusaasizi mu Luk.15. Osobola okusoma olugero olwo n'olaba wa w'oyimiridde mu kifanaanyi.

Lugero olukwata ku Katonda Kitaffe ow'omu ggulu ddala alina ekisa, n'omutima gw'okwagala. Olugero lwa Yesu lwogera ku mulenzi ayagala okweyawula ku maka g'abenyumba ye, agabane omugabo gwe ogw'obusika, agende yekolere ebibye. Ku nkomerero omulenzi ono yagenda okwesaanga ng'asaasanyiza ebintu bye byonna mu mpisa embi nga takyasobola na kufuna mmere ya kulya. Ani awo atayinza kugamba nti 'kimugwanidde!' (oba nti kalyonso). Nange bwentyo bwe nali, era nga kati nnejerezeddwa olw'endowooza bwetyo eya ndimu. Tusobola okugeezako n'okufuuna ennyiriri mu Baibuli okunyweza endowooza yaffe, okugeeza nga Nge. 5:23; Nge. 10:4; n'enjogera ekyaase ennyo ebiro bino nti: "Omuntu ky'asiiga kya kungula".

Ye Kitaffe si bwatyo. Tetusanga taata atudde mu nnyumba ye, omunyivu ennyo ku lw'obutuukirivu bwe, ng'alowooza engeri omwana we gy'anayitamu okwenenya, ng'akola entegeeka ey'okulaba nga kino tekibaawo nate, nga mwetegefu okusalawo mu

bwenkanya, ng'ayewunaganya sente mekka mutabanyi we ze yasaasanya n'engeri gye zisaasulwa, ab'enyumba ye basobole nate okumwagala. Tusanga taata atalina kulowoolereza kwonna. Nkubamu akafaananyi mu ekyo Kitaawe kye yakola nga bangi kyandibewunyisa: “ Kiki ekyo kyokola, tomanyi omulenzi omubi ono kye yakola, nga kimugwanira okubonerezebwa, akusaasulira obubi bwe?”. Kyokka ye taata alaga ekisa n'okwagala eri omwana atasaana. Njagala enyannukula ya taata mu Luk. 15:20 nti: “Naye yali ng'akyali wala, kitaawe n'amulengera, n'amusaasira, n'addukana mbiro, n'amugwa mu kifuba, n'amuywegera nnyo.. . Naye kitaawe n'agamba abaddu be nti mugende muleete mangu olugoye olusinga zonna, mulumwambaze; mumunaanike empeta ku ngalo, n'engatto mu bigere bye: muleete n'enyama eya ssava, mugitte, tulye, tusanyuke; kubanga omwana wange ono yali afudde, azuukidde; yali azaaye, azaawuse. Ne batandika okusanyuka“. Nkubamu akafaananyi ng'abawuliriza kyabakuba wala ne batabaako kye bogera, Yesu yali abulira abaali bamuwuliriza, naffe, abasomi, nga Katonda bwali, Katonda oyo alina okwagala okungi, asaasira ate ow'ekisa.

Ensonga lwaki njagala ekyo taata ky'eyakola, lwa kubanga nange njagala Kitaffe ow'omu ggulu ne Yesu bankolere ekyo kyennyini nga taata mu lugero lwa Yesu kye yakolera mutabanyi we. Ekituufu kiri nti fenna twetaaga okutuukako ekisa kya Katonda kitubeereko. Ffe fenna twali ng'endiga ezaabula okuva mu kubo, ebibi byaffe by'ali bya twawukanya ku Katonda waffe. Bonna bayonoona, ne batatuuka ku kitiibwa kya Katonda, ffe fenna tulina omutima omulimba era ogutawonyezekeka Yeremiya gwayogerako, ate nga fenna kirabika nga tulina ebintu bye twakola byetutalyagadde bantu bonna kumanya. Naye Katonda waali, fenna atumanyi obulamu bwaffe mu nda ne ku ngulu, tewali kyonna kyikisiddwa amaaso ge. Ddala atumanyi nnyo okusinga ffe bwe twemanyi, ekintu ky'obwetowaaze okumanya.

Newakubadde nga Katonda atumanyi era n'obunafu n'obubi bwaffe, Katonda bulijjo ayagala tukyuke tudde gy'ali, ate mwetegefu okujaguza n'okusanyuka (Luk.15:6,10,32) eyo mu ggulu bwetwenenya okuleka amakubo gaffe, ne tusalawo mu myoyo gyaffe okugoberera Yesu.

Ekyo ky'ekisa n'okwagala kwa Katonda ebya namaddala, bye yeronderawo okututuukirira mu ngeri enambulukufu ate atali nsobu- ng'aleeta oyo owuwe Omutukuvu ate ow'enjawulo, Yesu, omwana we omwagalwa ataliiko kibi, atulokole okuva mu kibi n'okufa. Nga bwe tujuliza mu Bik. 24 emabega, kye ky'ali eky'okutakabanira ky'obulamu bwa Pawulo,

ky'ekintu kye yakolereranga, oba olyawo asobole okutuukiriza omulimo gwe ogw'okubuulira enjiri ya Katonda ey'ekisa. Yali yafuna ekyewunyisa ky'ekisa kya Katonda ekitatugwanira, nga kimuyiirwa- era n'ayagala abantu bonna bategeere obukulu bwakyo. Mu 1 Tim.1:13,14 Pawulo atubuulira ebikwata ku kukyusibwa kwe okwewunyisa: "Olubereberye bwe nnali omuvumi era omuyigganya era ow'ekyejo: naye nnasaasirwa kubanga nnakolanga nga ssimanyi mu butakkiriza; ekisa kya Mukama ne kyeyongera nnyo wamu n'okukkiriza n'okwagala okuli mu Kristo Yesu". Okusenziira ku bwenkanya bwa Katonda, Pawuli yali asaana kufa, naye olw'ekisa kya Katonda, ekyo ekiri mu Yesu yekka, Pawulo yaweebwa omukisa atandike bupya, era yamanya nti okutandika okuggya kuno, eddembe lino, emirembe ne Katonda, giweebwa eri buli omu, nga bwe kyogerwa mu Tito 3:7 nti: "Nga tumaze okuweebwa obutuukirivu olw'ekisa kye oyo, tulyoke tufuuke abasika mu kusuubira obulamu obutaggwaawo". Tugambibwa mu Bar. 3:23 nti: "Bonna bayonoona ne batatuuka ku kitiibwa kya Katonda. Naye baweebwa obutuukirivu bwa buwa lwa kisa kye olw'okununulibwa okuli mu Yesu Kristo". Mu 1 Tim. 2:4 kigamba nti Katonda "ayagala abantu bonna okulokoka, era okutuuka mu kutegeerera ddala amazima". Katonda engeri gy'ayagala tubeera abamu ku baana b'omunyumba ye era tugabane ku kisa kye n'emikisa egiva mu yo kinnyonnyolebwa mu Bar. 5: 8 nti: "Naye Katonda atenderezesa okwagala kwe ye gye tuli, kubanga bwe twali nga tukyalina ebibi Kristo n'atufiirira".

"Ekisa ekyewunyisa nga ddoobozi esseneekerevu ery'alokola omubi nga nze, nali mbuze, naye kati nnalabibwa, muzibe naye kati ndaba". Bwe gatyo amazima bwe gaali buli eri yenna ategeera enjiri, amawulire ga ssanyu ag'ekisa kya Katonda mu mazima gaago amasuufu gonna. Kati kyokka kye tusobola okola kwe kulindirira, naye nga si kubaako na kye tutakola. Ebbaluwa ya Peetero embereberye etwongeramu essuubi nti: "musibenga ebimyu by'amagezi gammwe; mwekumenga; musuubirenga ddala ekisa ekiribaleeterwa Yesu Kristo bw'alibikkulibwa".

OBUKKIRIZA MU KUKOLA 4: KATONDA OMULABI WA BYONNA

Olw'okuba nga Katonda alaba era ategeera ebintu byonna kirimu ebintu bikulu bingi ebikwata ku bulamu bwaffe obw'okukola.

T'ERI BIBI BYA KYAAMA

Yobu kino yakimanya, kale nayogera nti kyali tekisoboka, okugeza nti yegomba omukazi, bwe kiba nga ddala yali akkiriza (nga ye bwe yayogera) nti Katonda ategeera byonna. 'Kale lwaki naalirowoozeza ku muwala omuto [nga mikwano gye kye baali bategeeza nti Yobu yakola]? . . . talaba (Katonda) makubo gange, n'abala ebigere byange?' (Yobu 31:4). Okulabula kwe kumu Nge. 5:20,21 kwe kikola eri "obutagwa mu kifuba ky'omukazi atali wuwo", Kubanga amakubo g'abantu gali mu maaso ga Mukama, era atereeza engendo ze zonna. Ne mu makulu g'ekibi ky'obwenzi, Dawudi yayogera nti okumanya ekibi kye kwali 'mu maaso ge bulijjo' (Zab.16:8). Okutegeera nga Katonda waali ddala kutuletera okumanya ebibi byaffe. Mu ngeri y'emu Katonda yajjukiza Isiraeri nti: "Waliwo asobola okwekweka mu bifo eby'ekyama ne si mulaba? . . . sija ggulu n'ensi?" (Yer. 23:24). Amakulu ga kwegayirira bantu baleke ebibi byabwe. Kitugwanira okukolerera okuyingira mu Bwakabaka, kubanga Katonda ategeerera ddala ekirowoozo kyonna n'ebikolwa byaffe era alibisalako omusango (Beb.4:11 – 13). Okubuulira ku lusozi kwesigamiziddwa ku kukyuusa okutegeera nti Katonda alaba era amanyi byonna okubissa mu kukola. Bye tulwooza byenkanankana n'ebikolwa byaffe; ate nga kya bulijjo okulwooza nti olw'okuba nti tuli bagezi ekimala, amagezi obutagalaga mu bikolwa, mu ngeri emu oba endala kulemererwa kutono. Naye ate Katonda alengerera wala okulwooza kwaffe. Okutegeera kino kyijja kutayamba okwewala akabi akasinga mu bulamu bw'eddiini; okulabika ku ngulu ng'ayagala Katonda, kyokka nga munda tuli bafu. Wekanye engeri Mukama Yesu gyatandiika ebbaluwa ze eri ekanisa n'ebigambo: Mmanyi. . . ; Okutegeera Kwe eri abantu be kwandi babugumiriza okuba n'empisa ennungi. Katonda eky'okuneenya ekanisa kiraga nti tezasiima mazima nti yali azimanyi n'engeri yaazo. Kaana yali yalwooza ku kutegeera kwa Katonda okwa byonna; olw'ekyo yagamba Penina obutaba n'amalala n'obutamwogerera bigambo bya kyejo, ddala olw'okuba nti: "temwogeranga nate bya kyejo kingi ekyenkanidde awo; eby'amalala tebivinga mu kamwa kammwe; kubanga Mukama Katonda wa kumanya, n'oyo yapima ebikolwa" (1 Sam.2:3).

Fred Barling yoyogera nti: "Katonda ky'ayagala y'oyo omusajja owa namaddala mu buli ngeri yonna; "okubaamu" "n'obutabaamu" nga bimu; ng'ekimusikiriza buli kadde kiri nti, "Ggwe Katonda ondaba". Oluliimi Olwebbulaniya lufumitiiriza ebimu ku ebyo ebya ddala ku mbeera y'engeri za Katonda. Ekigambo 'kulaba' mu Lwebbulaniya, okusingira ddala nga kikozezewa ku Katonda 'okulaba', ate amakulu gaakyo amalala gali 'kufuna'. Ibulayimu yakubagiza Isaaka nti "Katonda 'aneefunira' akaliga" (Lub. 22:8 RV mg); kale RV mg.

evvunnula 'Jehovah Jireh'(Yakuwayire) amakulu nti 'kirirabwa Mukama' oba 'aneefunira' (Lub.22:14). Ekigambo ky'ekimu Sawulo kyeyakozesa bwe yasaba abaddu be "mundabire" omusajja (1 Sam.16:17). Agali bwe yayogera nti: "Ggwe Katonda alaba" (Lub. 16:13), yali alaga okusiima kwe eri Katonda olw'ebyo bye yamufunira. Mu kukola kino kye kitegeeza kiba nti olw'amazima nti Katonda alaba era amanyi byonna, kitegeeza nti Katonda asobola era n'olw'ekyo atuwa (oba atufunira) mu mbeera yonna ey'obulamu bwaffe; kubanga alaba era amanyi byonna.

OBUKKIRIZA MU KUSABA

Oba nga ddala Katonda alaba nga era amanyi byonna, kale nno ky'amazima awulira okusaba kwaffe. Tusitula ebisige bwe tusoma essala ya Dawudi ng'ali mu bwetaavu: "Togaana kumpulira". (Zab.28:1). Oyo eyakola amatu mazima talirema kuwulira. Kituufu Katonda si kiggala- era nga naye bwatyo aliwulira okusaba kwaffe.

OBUKKIRIZA MU KUKOLA 5: DDALA KATONDA YE W'AMAANYI YEKKA

TOKKIRIRIZANGA MU BYA BUGGAGA

Katonda yayogera 'emirundi ebiri', njogera ya bwaKatonda ekaatiriza ku kintu kyonna, nti amaanyi gonna ga Katonda, Katonda ye w'amaanyi yekka era olw'ekyo kyennyini, Dawudi ayogera nti, obugagga bwe buneeyongerera, temubussangako mwoyo (Zab.61:10). Ng'ebyenfuna by'ensi bwe byeyongerera okuvamu obugagga n'obugagga, ekikemo ky'okwongerera ku by'obugagga abakkiriza bangi kibatunuulidde, abagagga ekimala ate n'abatali bavu nnyo, bali kumpi mu mawanga gonna eg'ensi. Ntebereza nti ebitundu attaano ku buli kikumi (50%) ku bakristaayo beyongedde okugaggawala mu bbanga ly'emyaka 20 egiyise. Naye okukemebwa kuli mu 'kuteeka mutima' mu byo, n'eddembe ly'obulimba eby'obugagga ebingi lyelireeta. Okukemebwa kuno okw'akabi ennyo, Dawudi okwogerako nti kusobola okuwangulwa n'okutegeera nga bwe kiri ekikulu okukkiriza nti amaanyi gonna ga Katonda yekka. Kino kitegeeza nti sente tezenkana maanyi; kubanga amaanyi gonna ga Katonda. Toteekanga omutima gwo ku sente kubanga amaanyi gonna gava eri Katonda. . . ebigambo ebilungaamu bino ebyangu bikyusa ate bisaanyawo mangu nnyo enkola enkulu ennyo ensi eno gy'ekkirizamu: nti sente zenkanankana n'amaanyi (obuyinza). Si bwe kiri. Kubanga amaanyi (obuyinza) gonna ga Katonda.

OBUKKIRIZA MU KUKOLA 6: OKUDDAMU ERI KATONDA OMU

OBWETAAVU BW'OKWEWAAYO

Eky'okubeera nti Katonda ali omu si nzinnyonyola ya mu nnukuta bunnukuta. N'olw'ekyo bwe kiba nga waliwo Katonda omu yekka, ayagala okwewaayo kwaffe kwonna. Kubanga ye Katonda Omu yekka. Atwagalako kumusiinza; era olw'okuba Ali Omu, abantu bonna abafuga kyenkanyi awatali kutunula mu kintu kyonna, okugeza ng'eggwanga lyo (Bar. 3: 30). Bonna abasiinza Katonda oyo omu, kabe Muyudaaya oba Munaggwanga, bonna begaatira wamu olwo kuba Katonda omu oyo abawa obulokozi bwe bumu. Olw'amazima nti waliwo omu Mukama Yesu kiba kitegeeza nti naye tulina okumuwa okwewaayo kwaffe kwonna (Bar.10:12). Pawulo yalaba nga ebyo bikwatibwako mu njigiriza y'obumu bwa Katonda. Wabula enjigiriza eyo yetaaga kumala kulwoozako nga tetunnatwala bya nkomeredde bino. Kristo yayigiriza etteeka lyali limu nti Katonda ali omu nga n'olw'ekyo tuteekwa okumwagala; lirimu n'etteeka ery'okubiri: Yagalanga muliraanwa wo nga bwe weeyagala wekka. Amazima gali nti amateeka gano abiri; ery'olubereberye n'ery'okubiri tteeka limu; era tetusobola kugaawulamu (Mak. 12:29 -31). Ye nsonga lwaki amateeka 'abiri', okwagalanga Katonda ne muliraanwa wo googerwako ng'ekimu mu Luk. 10:27,28: "kola bw'oty. . .". Oba nga Katonda ali omu, kale nno muganda waffe aliko erinnya limu erya Katonda, awo nno okwagala Katonda kwe kwagala muganda wo (geraageranya ne 1 Yok. 4:21). Ate olw'okuba nga Katonda ali omu, kino kyetaaga okuwaayo amaanyi gaffe gonna ag'obw'omwoyo. Waliwo omu, Katonda omu, anoonyeza abantu bonna ekitiibwa era n'abasalira omusango (Yok. 8:50)- n'olw'ekyo obumu bwa Katonda bwalibade n'amakulu nti tetunoonya kitiibwa kuva mu bantu, wadde okusaalira muganda waffe omusango.

Nti Katonda ali omu tteeka, era kikulu ekitwetaagisa okukolerawo (Mak. 12:28,29). Amateeka gonna n'obunnabbi mwe bisinziira (Mat.22:40)- kikulu nyo bw'ekityo. Singa waliwo Katonda babiri, Yahweh (Yakuwa) yalisabye kitundu kyokka ku maanyi gaffe. Tewaliwo kiyinza kuweebwa kintu kirala kyonna; kuba tewaliyo kirala kiweebwa. Waliwo Katonda omu yekka. Te wateekwa kuba okusiinzibwa kw'ebifanaanyi mu bulamu bwaffe kubanga waliwo Katonda omu yekka (2 Bassek. 19:18,19). Olw'okuba "tewali mulala, oneekumanga amateeka ge n'ebiragiro bye" (Ma. 4:39,40). Katonda oyo omu alina abantu bakika kimu, si nti enkola z'eddiini zonna zisobola okutuusa ku Kusuubira okumu.

Ekyawandiikibwa mu Ma. 6:4 bukakafu ku bumu bwa Katonda. Ddala Katonda ali omu; naye lowooza ku makulu. Musa yali ateeseteese abantu nga bamusuubira okubawa olukalala lw'amateeka ; yali abagambye nti Katonda amugambye okubabuulira "amateeka gonna .. . babikolenga . . . munaatambuliranga mu kkubo lyonna Mukama Katonda wammwe lye yabalagira. . . kale kino ky'ekiragiro. . . mulyoke mu bikolenga . . . kale wulira ggwe Israeri okwatenga okukola kutyo". Kati tumusuubira okuleeta olukalala olw'amateeka nga luwanvu. Naye Musa atunnulamu ebigambo ebisembayo ebyo bwati: "Wulira, ggwe Israeri, Katonda waffe ye Mukama omu" (Ma.5:31- 6:4). Era olw'amakulu agalimu, tawa mateeka malala. "Okwatenga okukola bw'otyo" kyenkanyizibwa ne "Katonda waffe ye Mukama omu". Buno bwe bukulu bw'amateeka ga Katonda gonna. Era yeyongera okugamba nti: "Era ebigambo bino. . . binaabanga ku mutima gwo" era baalinga ba kubiyigirizanga abaana baabwe n'okubyogerangako mu nnyumba zaabwe ate ne mu kkubo nga batambula era n'okubisiba ku mikono gyabwe, n'okubiwandiika ku mifubeeto gy'ennyumba zaabwe. Kye kyali obukulu bw'obumu bwa Katonda okumwagalanga n'omutima gwonna nga kino kyali kyakukolebwanga mu bulamu bwabwe obwa bulijjo. Eno y'ensonga lwaki kyali mu nkola y'Abayudaaya okwatulanga ebigambo bino: "Wulira ggwe Israeri, Katonda waffe ye Mukama omu"(Abayudaaya bye bamanyi nga Sheema) mu ddooboozi erya waggulu emirundi mingi buli lunaku, ne bwe batyo nga balwadde bayi.

Ma. 6:1 RV (Baibuli mu Luzungu) kisoma nti: Kale kino ky'ekiragiro (ng'ekimu), amateeka n'emisango. . . Katonda waffe ye Mukama omu". Olwo ne babagamba bawandiikenga emisango egyo ku mifubeeto gy'ennyumba ssaako n'ebirala. Kyalibadde kizibu 613 byonna okubiwandiikako. Ng'ate obulamu bwa Israeri bwonna bwabutikirwa mu tteeka limu. . . nti Katonda ali omu. Kyali, era kikyali kiragiro; si bigambo bugambo.

Bakama baffe tetulina babiri; wabula omu yekka. N'olw'ekyo wetukoma okutegeera ekyo, wetukoma ne mu kwewerayo ddala gyali yekka. Era ekyo kitutwala ku kulowooza kwa Yesu, obuteraliikiriranga; kubanga obulamu obw'okwewerayo ddala gyali buba butegeeza nti tetulina kweraliikirira ku bya luli (Mat. 6:24,25).

TERI BIFANAANYI

Obwagazi bw'eddiini buli mu buli muntu, okuwereza omuntu oba ekintu kyonna. Mu kutwaliiza awamu, abasajja n'abakazi kino bakiteeka mu kusiinza ebifanaanyi by'ebintu ebingi eby'ensi eno. Naye gye tuli Katonda ali omu, lye kkubo erimu lyokka mwe tuyita

okusiinza; kuba Katonda ali omu. Isiraeri bwe baleeka oluzzi lwa Yahweh, beesimira enzizzi ndala nnyingi, mu ngeri y'ebifanaanyi (Yer.2:13). Obwagazi obw'okusiinza we buli mu basajja ne mu bakazi. Tusabibwa okutukuza okwagala eri Katonda omu yekka, so si kukugabana n'ebintu ebingi ebikwetaaga. Baruumi 1 egendera ddala mu kuvumirira abantu kubanga basiinza ebintu ebitonde mu kifo ky'okusiinza Omutonzi. Ekitiibwa kyonna kyandigenze eri Katonda omu kennyini. Era olunaku lujja ensi yonna lweritegeera nti Katonda ali omu (Is.37:20)- kubanga balitegeera Ggwe wekka Katonda ate ebirala byonna byonna tebiriimu. Olw'okuba nga Katonda ye mutuukirivu yekka, ye yekka ku olwo alisiinzibwa (Kub.15:4). "Mukama yekka ye aligulumizibwa ku lunaku olwo" (Is.2:11,17).

Ensi zaffe, obulamu bwaffe n'emitima gyaffe, bijjudde ebiyinda okuba ebifanaanyi. Naye ddala mu ngeri ey'omuggundu, kabi ki akali mu kusiinza ebifanaanyi? Ku nze ndaba nga okusiinza ebifanaanyi kuba kujjungolola Katonda ono eyewunyisa gwe twogeddeko. Kifuula Katonda Ataggwaawo okuaba ng'ekiti oba ejjinja, oba omulimo omulungi oba ennyumba empya. Era ekintu kyonna ekikendeeza ekitiibwa, okwewunyisa, obwagaazi, n'obwetaavu mu nkolagana yaffe ne Katonda kiba kifanaanyi. Emirundi n'emirundi mu bulamu bwaffe, Katonda ateekebwa bbali ku lw'obuntu obutono obutubuzabuza gamba ng'emottoka eyataaga okukkanikibwa, omufuleje ogutonnya, endabirwamu y'eddirisa emenyese. Omuntu asobola n'okukaaba olw'emirundi bino byonna gy'ebikolebwa, ate mu ngeri ey'akabi bulijjo.

OKUKKIRIZA

Obumu bwa Katonda bukwata ku maanyi ge agaataggwaawo mu bulamu bwaffe. "Naye ye alowooza bumu era [n'olw'ekyo] emmeeme ye kye yeegomba ekyo ky'akola. Kubanga atuukiriza ekyo ekyanteekerwawo" (Yobu 23:13,14). Bulijjo amazima gaakwasaganya n'ekituufu nti waliwo Katonda omu (Is.45:5,6,14,18,21,22). Kino kitegeeza nti buli kyonna kyonna Katonda ky'ayogera kibeera mazima; kuba tewali Katonda mulala. Bwe kityo Katonda yatuwa okukkiriza kumu, essuubi limu n'ebirala (Baf. 4:4-6). Enkola endala ey'okukkiriza ffe tuba tugeyaana. Obwo bwe bwali obukulu bw'obumu bwa Katonda; kale naffe bulina okubaako ne kyebukyusa ku bulamu bwaffe, buli saawa.

Dawudi yejjukanya nti: "Emmeeme yange, lindiriranga Katonda yekka [Katonda omu oyo yekka]; Kubanga oyo okusuubira kwange mwe kuva [kwe kugamba Katonda yekka]". Waliwo Katonda omu yekka, asibukako obuyambi n'amaanyi na bwe kityo obumu bwa

Katonda butuleteera okumukkirizamu. Kino ky'awa Asa amaanyi g'okukabiira Yahweh n'obukkiriza: "Mukama tewali muyambi akwenkana ggwe. . . tuyambe ai Mukama Katonda waffe, kubanga tukwesiga" (2 Byom. 14:11). Mu kuwumbako, Yakobo2:14-18 kyogera ku nkwasaganya wakati w'obukkiriza (okukkiriza) n'ebikolwa (okukola). Kale tekyewunyisa kulaba mu 2:19 lwogerera mu makulu gano nti: "Okkiriza nga Katonda ali omu; okola bulungi". Okukkiriza mu bumu bwa Katonda kitutuusa ku bikolwa ebirungi, 'okola bulungi'. Katonda taalibuuzibwa Isiraeri, kwe kugamba taaliddamu kusaba kwabwe, kubanga basiinza ba katonda abalala, so nga waliwo Katonda omu (Eze. 20:31). Essaala n'okusaba ebintu n'omutima gwonna okuva eri Katonda omu, nga tewesigamyeye ku kintu kyonna oba omuntu yenna, bw'etyo eno ngeri ya kusiinza Katonda oyo omu. Bwe tuba nga ddala tukkiriza mu Katonda omu, tetwandiwalidde bubi okumusaba bye twagala- kuba ngeri ya kusiinza Katonda.

OBUMU

Nga Pawulo awandiikira abo abaali balwooza nti bakkiriza mu bumu bwa Katonda, yalina okubajjukiza nti eky'amazima kino ekyangu kitegeeza obwetaavu bw'obumu wakati w'abaana be, olw'okuba abatwalira wamu nga Kitaabwe omulungi ddala. "Oba nga Katonda ali omu, aliwa obutuukirivu abakomole olw'okukkiriza, n'abatali bakomole olw'okukkiriza" (Bar. 3:30).

1.3 BAMALAYIKA

Ebyo byonna bye twakalwoozako mu ssomo lino bigaattirwa wamu nga tulwooza ku bamalayika.

- Bitonde ddala mu buntu,
- ebitwala erinnya lya Katonda.
- BIRAMU Omwoyo wa Katonda mw'akolera okutuukiriza Katonda byayagala,
- ng'enneeyisa n'ekigendererwa kye bwe biri,
- olwo ne bimwolesa. bantu abalamu bennyini ddala.

Mu ssomo 1.3 twagambye nti ekimu ku bigambo eby'Olwebbulaniya ekikozesebwa ennyo ekyakyusibwa nti 'Katonda' kye ki 'Elohim', nga amakulu gakyo gennyini, kitegeeza 'Abazira ab'amaanyi'. Ekigambo ekyo emirundi mingi kirabika nga kikwata ku bamalayika, abo ng'Abazira ab'amaanyi aba Katonda batwala erinnya lino era bayinza bulungi okuyitibwa 'Katonda' kubanga bamukiikirira.

Ebikwata ku kutondebwa kw'ensi mu Lub. 1 bitugamba nti Katonda yayogera ebiragiro ebimu ebikwata ku kutonda, "era ne kiba". Naye nga bamalayika be baatuukirizanga ebiragiro ebyo.

"Mmwe bamalayika be : mmwe abazira ab'amaanyi abatuukiriza ebiragiro bye nga bawulira eddoozi ly'ekigambo kye" (Zab. 103:20).

Kale ky'amagezi okukitwala nti bwe tusoma ku 'Katonda' okutonda ensi, omulimu guno mu butuufu gwakolebwa bamalayika. Yobu 38: 4-7 nawo wakikoonako bwe watyo. Kati kye kiseera ekituufu okulaba mu bufunze ebyaliwo mu kutonda nga bwe biri mu Lubereberye essuula esooka 1.

Olunaku 1. "Katonda n'ayogera nti wabeewo obutangaavu, n'ewabaawo obutangaavu" (Lub. 1 :3).

Olunaku 2. "Katonda n'ayogera nti, wabeewo ebbanga (obwengula) wakati mu mazzi, lyawulenga amazzi (ago ku nsi) n'amazzi (agomubire)... bwe kityo bwe kyali". (Lub. 1:6, 7).

Olunaku 3. "Katonda n'ayogera nti, amazzi agali wansi w'eggulu, gakuŋaanire mu kifo ekimu (okukola ennyanja n'agayanja)... bwe kityo bwe kyali". (Lub. 1: 9).

Olunaku 4. "Katonda n'ayogera nti, wabeewo ebyaka mu bbanga ery'eggulu...bwe kityo bwe kyali" (Lub. 1:14, 15).

Olunaku 5. "Katonda n'ayogera nti amazzi gazaale ebyewalula bingi...n'ekibuuka kibuke...Katonda *n'atonda*... buli kirina obulamu" (Lub. 1: 20, 21).

Olunaku 6. "Katonda n'ayogera nti, "Ensi ereete ekirina obulamu... n'ekyewalula bwe kityo bwe kyali" (Lub. 1:24).

Omuntu naye yatondebwa ku lwa mukaaga lwe lumu olwo “Katonda n’ayogera nti, “Tukole omuntu mu kifaananyi kyaffe era, abali nga ffe” (Lub. 1:26). Twayogeddeko ku lunyiriri luno mu ssomo 1.2. Kaakano, twagala okwetegereza nti wano ekigambo “Katonda” tekikwata ku Katonda mwene. “Ka tukole omuntu”, kiraga nti ‘Katonda’ kikwata ku bantu abasukka ku omu. Wano ekigambo eky’Olwebbulaniya ekyakyusibwamu ‘Katonda’ kiri ‘Elohim’ ekitegeeza ‘abazira ab’amaanyi’ nga kikwata ku bamalayika. Bamalayika biramu bye nnyini, ebigabana ku mbeera ng’eya Katonda.

Mu Baibuli mulimu ‘enkula oba embeera’ ya mirundi ebiri, mu makulu g’ekigambo gennyini si kyangu okuba n’enkula zino zombiriri omulundi ogumu.

EKIKULA KYA KATONDA (‘eky’obwakatonda’)

- Tasobola kwonoona (mutukuvu) (Bar. 9:14, 6:23 geraageranya Zab 90:2; Mat. 5:48; Yakobo 1:13)
- Tayinza kufa, kwe ggamba tafa (1 Tim. 6:16)
- Ajjudde amaanyi n’obusobozi (Isaaya 40:28)

Kino ky’ekikula kya Katonda ne bamalayika era ekyaweebwa ne Yesu ng’amaze okuzuukira (Bik. 13:34; Kub. 1:18; Beb. 1:3). Kino ky’ekikula naffe kye tusuubizibwa (Lukka 20:35, 36; 2 Peet. 1:4; Isa. 40:28 geraageranya n’olunyiriri olwa 31).

Kya mukisa mubi nti tetuyinza kugamba nti ‘Obutonde bwa Katonda’ naye nga kye kyandikoze amakulu ge nnyini. Anti tuba ng’abagamba nti naye alina eyamutonda! Ekyo kikola ku ffe Bantu. Kye tuvudde tukozesa kino nti ‘ekikula kya Katonda’ nga tetutegeeza bunene, buwanvu oba obweru.

OBUZAALIRANA BW’OMUNTU

- Tukemembwa okwonoona (Yak. 1:13-15) n’endowooza embi mwe tuzaalirwa (Yer. 17:9; Mak. 7:21-23).
- Tuwunzikira mu kufa, kwe ggamba tufa (Bar. 5:12, 17; 1 Kol 15:22).
- Amaanyi tulina ga kigero, ag’omubiri (Isa 40:30) ne mu kutegeera (Yer. 10:23).

Eno y'enkula y'abantu bonna, ababi n'abalungi gye balina kati. Enkomerero yaayo kufa (Bar. 6:23). Y'embeera Yesu gye yalimu mu bulamu bwe nga tannafa (Beb. 2:14-18; Bar. 8:3; Yok. 2:25; Mak. 10:18).

OKULABISIBWA OKW'ABAMALAYIKA

Bamalayika abalina ekikula ng'ekya Katonda bateekwa obutabaako kibi era abatasobola kufa—anti ekibi kye kileeta okufa (Bar. 6:23). Ebiseera ebisinga, bamalayika bwe baalabikanga ku nsi baafanananga ng'abantu aba bulijjo.

- Bamalayika abajja eri Ibulayimu okumubuulira ebigambo bya Katonda; boogerwako “ng'abasajja abasatu”, Ibulayimu be yasooka okuyisa ng'abantu, kubanga ye yali endabika yabwe. “Ka baleete otuzzi munaabe ebigere, muwummulire wansi w'omuti” (Lub. 18:4).
- Oluvannyuma ababiri ku bamalayika abo ne bagenda ewa Lutti mu kibuga kye Sodoma. Era Lutti n'abantu ab'omu kibuga kino baabatwala ng'abantu obuntu. “Ne wajja bamalayika babiri e Sodoma”, Lutti beyayaniriza okusula ewuwe. Naye abasajja b'omu Sodoma ne bajja ku nnyumba ye, ne bamubuuza n'okutiisatiisa nti; “Abasajja abazze ewuwo ekiro kino baluwa?” Lutti n'abegayirira ng'agamba nti; “abasajja bano temubakola kabi”. N'ebyawandiikibwa bibayita 'basajja' “Abasajja (bamalayika) baagolola omukono gwabwe” ne bawonya Lutti; “Era abasajja ne bagamba Lutti nti...Mukama atutumye okuzikiriza' Sodoma (Lub. 19:1, 5, 8, 10, 12, 13).
- Enjogera y'Endagaano Empya ku bintu bino nayo ekakasa nti bamalayika beeyoleseza mu kifaananyi kya bantu: “Temwerabiranga kwaniriza bagenyi, kubanga waliwo abaayaniriza bamalayika (Nga Ibulayimu ne Lutti) nga tebamanyi” (Beb. 13:2).
- Yakobo yameggana n'omusajja omugwiira ekiro kyonna (Lub. 32:24), oluvannyuma gwe tutegezebwa nti yali malayika (Kos. 12:4).
- Waaliwo abasajja babiri nga bambadde ebyambalo ebimasamasa ku mazuukira ga Yesu (Luk. 24:4). Ne bwe yali alinnya mu ggulu (Bik. 1:10). Bano awatali kubuusabuusa baali bamalayika.

Lowooza ku makulu agali muno nti; “ekigera ky'omuntu, kwe ggamba, ekya malayika” (Kub. 21:17).

BAMALAYIKA TEBAYONOONA.

Nga bamalayika bwe bagabana ku kikula kya Katonda, tebayinza kufa, Engeri ekibi gye kireeta okufa, tebayinza kwonoona. Ekigambo eky'Oluyonaani n'eky'olwebbulaniya ebyavvuunulwamu ekigambo 'malayika' bitegeeza 'mubaka'; bamalayika babaka oba 'baweereza' ba Katonda, abamugondera, n'olw'ekyo kizibu nnyo okulowooza nti boononyi. Bwe kityo nno, ekigambo eky'Oluyonaani 'aggelos' ekyavvuunulwamu 'bamalayika' era kivvuunulwamu 'ababaka' nga kyogera ku bantu—eky'okulabirako; Yokaana omubatiza (Mat. 11:10) n'ababaka be (Luk. 7:24); ababaka ba Yesu (Luk. 9:52) n'abasajja abaaketta Yeriko (Yakobo 2:25). Wano olaba kirabe nti 'bamalayika' ab'ekika ky'abantu, bo basobola okwonoona.

Ennyiriri zino wammanga ziraga bulungi nti bamalayika bonna (so si abamu) okugondera Katonda kya butonde bwabwe, n'olw'ekyo tebasobola kwonoona.

“Mukama yanyweza entebe ye mu ggulu; N'obwakabaka bwe bufuga byonna. (kwe ggamba, mu ggulu tewayinza kubeerayo kujeemera Katonda) Mumwebaze Mukama mmwe bamalayika be: mmwe abazira ab'amaanyi abatuukiriza ebiragiro bye, Nga muwulira eddoboosi ly'ekigambo kye. Mumwebaze Mukama mmwe mwenna eggye lye, mmwe abaweereza be abakola by'ayagala” (Zab. 103:19-21).

“Mumutendereze mmwe bamalayika be mwenna...mmwe eggye lye” (Zab. 148:2).

“Bamalayika si gy'emyoyo egiweereza, nga gitumibwa okuweereza olw'abo (abakkiriza) abagendda okusikira obulokozi?” (Beb. 1:13, 14).

Okuddingaana ekigambo “Mwenna” kiraga nti bamalayika tebagabanyiziddwamu nti ekibinja ekimu kirungi, ekirala kyonoonyi. Ekikulu ky'okutegeera obulungi obutonde bw'abamalayika kwe kuba nti empeera y'abeesigwa, kuliba kugabana ku butonde bwabwe: “Naye abo abasaanyizibwa...tebawasa...n'okufa tebayinza kufa nate: kubanga bali nga bamalayika” (Luk. 20: 35, 36). Kino kikulu nnyo okumanya. Bamalayika tebayinza kufa: “okufa...tekusobola bamalayika” (bwe kityo bwe kyogera mu Diaglott Margin Heb. 2:16), Singa kyali nti bamalayika boonoono, abo bonna abalisangibwa nga basaanidde empeera ku madda ga Yesu, bandibadde basobola okusigala nga boonoono. Ate engeri ekibi gye kireeta okufa (Bar. 6:23), tebandifunye bulamu butaggwaawo; kuba bwe tuba n'obusobozi bw'okwonoona, tuba tukyasobola okufa. Kale okugamba nti bamalayika basobola okwonoona kifuula ekisuubizo kya Katonda eky'obulamu obutaggwaawo, obutabaamu nsa,

ng'ate empeera yaffe kugabana ku kikula kya bamalayika. Ebikwata ku "bamalayika" mu (Luk. 20:35, 36) biraga nti mu bamalayika temuli kwawulayawulamu nti kino ky'abalungi ate kiri ky'ababi; waliwo ekika kya bamalayika kya mulundi gumu gwokka. Dan. 12:3 wagamba nti: "abatuukirivu balyakayakana ng'emmunyeenye; ate nga mmunyeenye zikwasaganya ne bamalayika (Yobu 38:17). Tulifuulibwa okufaanana ne bamalayika; ate nga tuliweebwa obutafa, ekikula ky'obutayonoona. N'olw'ekyo, Bamalayika tebayonoona. Essubi lyaffe, lya kuyingira kikula ky'emirembe ekyewunyisa ekyo "abaana ba Katonda", kwe kugamba Bamalayika, kye bagabanako. (Bar.8:19).

Bwe kiba nti bamalayika boonoona, Katonda aba takyayinza kukola mu bulamu bwaffe wadde mu nsi, ng'ate yalangirira nti akolera mu bamalayika be (Zab. 103: 19-21). Katonda byonna abifuna na maanyi ge ag'omwoyo ng'akolera mu bamalayika (Zab.104:4). Eky'okumujeemera tekisoboka n'akamu. Abakristaayo buli lunaku balina okusabiranga obwakabaka bwa Katonda okujja ku nsi, okwagala kwe kukolebwe wano nga bwe kukolebwa kati mu ggulu (Mat. 6:10). Bamalayika ba Katonda abamugondera bwe kiba nti baalina okusindana ne bamalayika aboononyi mu ggulu, olwo by'ayagala biba tebyandituukiriziddwayo, era bwe kyandibadde ne mu bwakabaka bwa Katonda obugenda okujja. Okubeera mu bulamu obw'okulwanagana kw'ekibi n'okugonda emirembe n'emirembe mu nsi ensuubize kimalamu amaanyi, naye kasita si bwe kiriba.

BAMALAYIKA N'ABAKKIRIZA

Waliwo ensonga ennungi okukkirizisa, nti buli mukkiriza omutuufu alina bamalayika- oba wakiri omu ow'enjawulo- abayamba mu bulamu bwabwe.

- "Malayika wa Mukama asiisira okwetooloola abo abamutya, n'abalokola" (Zab. 34:7)
- ". . . omu ku bato bano abanzikiriza (kwe kugamba abayigirizwa abanafu – geraageranya Zak.13:7 ne Mat. 26:31)... kubanga mbagamba nti mu ggulu bamalayika baabwe batunuulira ennaku zonna maaso ga Katonda" (Mat. 18:6,10).
- Abakristaayo abasookera ddala baalowooza nti Peteero yalina malayika omukuumi (Bik.12:14 , 15) .
- Aba Isiraeri baayita mu nnyanja emmyuufu, era malayika ye yabakulembera mu ddungu nga bagenda mu nsi ensuubize. Okusomoka okwo kukyikirira akabonero ak'okubatizibwa kwaffe mu mazzi (1Kol.10:1), kale tekiba kyabutaliimu okukitwala nti

naffe bwe tumala okubatizibwa, malayika atukulembera nga tuyita mu ddungu ly'obulamu bunu okugenda mu nsi ensuubize ey'obwakabaka bwa Katonda.

Bamalayika bwe baba ababi mu ngeri y'okuba aboononyi, olwo ebisuubizo by'okubafaanana biba bifuuse kikolimo mu kifo ky'omukisa.

Tulabye nti bamalayika biramu. . .

- ebirina ekikula kya Katonda eky'olubeerera
- ebitayonoona
- ebituukiriza ebiragiro bya Katonda bulijjo
- era nga by'ebiramu amaanyi ga Katonda ag'omwoyo omutukuvu mwe googerera n'okukola (Zab.104:4).

NAYE...?

Ekkansa nnyingi zirowooza nti bamalayika basobola okwonoona, era nti bamalayika aboononyi na kati weebali nga be bavunaanyizibwa ku kibi n'ebizibu ebiri ku nsi. Entegeera eno enkyamu tujja kugyogerako nnyo mu ssomo 6, wabula kati, ka tuleete ensonga zino:-

- Kigambibwa nti waliwo okutonda okwasookawo, mbu ng'okuli mu (Lub.1) tekunnabaawo. Era kimanyiddwa nti bamalayika ba leero baamanyako ku "bulungi n'obubi" (Lub.3:5) okuyita mu kuba nti baaliko mu mbeera mwe tuli mu bulamu bunu. Nti ebimu ku biramu ebyaliwo mu mulembe ogwo, eky'okwonoona tekiyinza kuba nti kyali tekisoboka. Baibuli bino tebitugamba wabula etutegeeza butereevu kye twetaaga okumanya ku mbeera ya kaakano nti tewali bamalayika boononyi, bonna bagondera Katonda.
- Mu ggulu teyinza kubaayo biramu byonoonyi, ng'ate "Katonda alina amaaso agayinze obulongoofu obutatunuulira bubi" (Hab. 1:13). Okufaananako na kino, Zab. 5:4, 5 wannyonnyola nti: "Ebitasaana tebiituulenga gy'oli. Abeenyumiriza tebaayimirirenga" mu maasa go" Endowooza eno nti mu ggulu bamalayika aboononyi bajeemera Katonda, ekontanira ddala n'ennyiriri ezo.

- Mu Luyonaani ekigambo ekyakyusibwamu “malayika” kitegeeza “mubaka” era kisobola okukozesebwa ne ku bantu, nga bwe tukiraze, ababaka ng’abo basobola okwonoona.
- Eky’okuba nti waliwo ebiramu ebibi era ebyonoonyi nga bye bivunaanyizibwa ku kulemererwa kw’abantu ne boonoona kye kimu ku nzikiriza enkulu ey’obukaafiiri. Mu ngeri y’emu endowooza y’ekikaafiiri ekwata ku ssekukkulu eyayasibwa nga eki kikirizibwa “Obukristaayo” era n’ebikkizi zibwa ebivala bwe bityo.
- Waliwo ebitundu mu Baibuli, naye nga bitono nnyo, ebiyinda okutegeerwa obubi nti biwagira endowooza y’okuba nti bamalayika aboonoonyi weebali. Esonga eno tugikutteko mu katabo akayitibwa “In search of satan” (Abaanoonya setaani). Era gye kali mu bakubi b’ebitabo. Ebitundu ng’ebyo tebisaana kukoonaganya njigiriza ya Baibuli gye tubalaze.

OBUKKRIZA MU KUKOLA 7: KATONDA NG'OMUTONZI

Olw'amazima nti Katonda ye yatutonda kitegeeza nti obulamu n'ebitwebunguludde birina ekigendererwa. Yobu yategeezebwa nti olw'okuba nga ddala yatondebwa Katonda era ng'omukka ggwe gwali mu mukono gwa Katonda kyali kitegeeza ng'okugezesebwa okutannyonyoleka kwava eri Katonda era kwali kwa kigendererwa (Yobu 12:10). Ekisooka bwe kiba nga ye yatutonda, olwo nno tusobola okusuubira nti omukono gwe guneyongera okukyusa obulamu bwaffe mu bigezo, mu ngeri y'obutonzi.

OKUSSA EKTIIBWA MU KIGAMBO KYA KATONDA N'EBITONDE BYE

Olw'omulimo gwa Katonda ng'omutonzi n'amaanyi g'ekigambo ag'akola byonna, naffe twalibadde tumutya era n'etusiima amaanyi g'ekigambo kye (Zab.33:6-9). Zab. 147:15-19 ekwanaganya engeri Katonda gy'atuma ekigambo kye okugabula omuzira ng'ebyoya by'endiga, era n'amala ate akituma obisaanusa; era n'engeri ng'ekigambo kyennyini ekyo bwe kikolera mu bulamu bwaffe: “Atuma ekigambo kye, okubisaanusa... alaga Yakobo ekigambo kye, amateeka ge n'emisango gye eri Isiraeri”. Ekigambo ky'etulina mu Baibuli zaffe kirina amaanyi g'obutonzi ng'ekigambo ekyo omwayita okutondebwa kw'ensi era eriwo ne kaakano. Olw'okuba nga twandondebwa mu kifanaanyi kya Katonda, ekikula ky'emibiri gyaffe kyikakatibwako okweweerayo ddala eri ekyo Katonda ky'ayagala (Mat. 22:19-21). Buli kyonna ekirina ekifanaanyi kya Katonda- kwe kugamba emibiri gyaffe

gyennyini- kiteekwa kumuweebwa. “Oyo ye yatutonda, (n'olw'ekyo) naffe tuli babe” (Zab.100:3). Tuteekwa okuba ababe mu kukola kubanga ye Mutonzi waffe. Kale tekiri nti tukkiririza mu kutondebwa kyokka so si mu kufuulibwafuulibwa; naye n'okukirako ekyo, obukkiriza obwo mu kutondebwa buteekwa okwooleka obulamu obwewaayo eri Omutonzi oyo kennyini. Katonda ng'omutonzi yatonda omuntu mu kifanaanyi kye, kale nga n'olw'ekyo tetusaana kukolimira muntu (Yak.3:9). Olw'ensonga y'ekifanaanyi kye balina, tulina okukolera abantu ebyo nga bwetwandikoze eri Katonda Kennyini. Tetusaana kuyisa bantu balala ab'atali mu kifanaanyi kya Katonda, ng'ensolo. Kale olw'okuba nga twakolebwa mu kifanaanyi kya Katonda, tetusaana kutta bantu balala (Lub. 9:6). Yakobo ky'ekimu ky'agamba, ekikulu, ng'ayigiriza nti olw'okuba tuli mu kifanaanyi kya Katonda, tetusaana kukolimira balala. Okukolimira omuntu kuba ng'okumutta. Eyo y'ensonga lwaki Yakobo mu njogera ye yekuusa ku Lubereberye ne ku Katonda ng'omutonzi. Kyangu nnyo, okuwa ekitiibwa abantu abalala kujja na kulowooza ku ngeri nti nabo batondebwa mu kifanaanyi kya Katonda.

OKUTEGEERA OMUGASO GW'ABANTU

Abo bokka abakkiriza nga twatondebwa mu kifanaanyi kya Katonda era ng'abalina okusuubira okw'okulokolebwa kw'oluberera be basobolera ddala okutegeera omugaso gw'abantu. Be bokka abasobola okutegeera omuwendo gw'abantu, nga tetuli nsolo busolo, naye waliwo ekyewunyisa ku bulamu bw'omuntu ekyo ekituleetera okukola ennyo nga tunoonya abantu balokolebwe okuyita mu njiri gyetubuulira.

AKANYOMERO 1: KATONDA OKWEYOLEKA

Ekiddako wano si kyangu kutegeera, naye obukulu bwakyo, bujja kulabika nga tugenda tweyongerayo n'amasomo gaffe. Tukitadde wano obe nga w'on'omalirako essomo lino ojja kuba omaze okulowooza ku bikulu Baibuli by'etubikkulira ku Katonda mwene.

Erinnya Iya Katonda liyinza okutwalibwa oyo yenna gw'aba alonze 'okweyolesezaamu' oba okwebikkuliriramu. Kale nno, abantu ne bamalayika nga kw'otadde ne Yesu bayinza okutwala erinnya Iya Katonda. Eno nnono nkulu etuggulirawo ebingi ku biri mu Baibuli. Omwana, naddala omulenzi, ayinza okutwala erinnya Iya kitaawe; wabaawo ne byamufaanako; bayinza n'okufaanaganya erinnya ebberereberye— naye kino kiba tekitegeeza nti omwana, ate ye kitaawe ye nnyini. Mu ngeri y'emu atwala kampuni asobola okugyogerera, era ayinza okukuba awantu essimu ng'agamba nti 'Allo, ono Uniliver', kino

kiba tekitegeeza nti ye, ye Mwami Uniliver, naye atwala erinnya lyabwe kubanga akola ku lwabwe. Era bwe kityo bwe kyali ne ku Yesu.

BAMALAYIKA OKUTWALA ERINNYA LYA KATONDA

Okuva 23:20, 21 kitutegeeza nti Katonda yagamba aba Israeri nti Malayika ajja kubakulemba; “Erinnya lyange liri mu nda ye”. Erinnya lya Katonda ye ‘Yahweh’. Kale malayika yatwala erinnya lya Yahweh. Era bw’atyo yali ayinza okuyitibwa ‘Yahweh’, ‘oba MUKAMA’, mu nnukuta ennene naye nga butonotono, ng’erinnya ‘Yahweh’ bwe livvuunulwa mu Baibuli ezimanyiddwa nga ‘NIV’ ne AV ez’Olungereza. Okuva 33:20 kitugamba nti tewali muntu ayinza kulaba Katonda mu maaso n’aba mulamu, naye mu Okuva 33:11 tusoma nti “OMUKAMA (Yahweh) yayogera ne Musa maaso ku maaso, ng’omuntu bw’ayogera ne mukwano gwe”—kwe ggamba, butereevu. Ayinza okuba nga teyali MUKAMA Yahweh yennyini, kubanga Katonda mwene tewali ayinza kumulaba. Yali malayika eyalina erinnya lya Katonda eyakola atyo; olwo ffe ne tusoma nti Yahweh yayogera ne Musa maaso ku maaso, so nga yali Malayika (Bik. 7:30 – 33).

Waliwo ebyokulabirako ebirala bingi ku bigambo ‘Katonda’ ne ‘MUKAMA’ nga bikwata ku bamalayika so si ku Katonda. Eky’okulabirako eky’enkukunala kiri mu Lub. 1:26: “Katonda (bamalayika) n’agamba nti, tukole omuntu mu kifaananyi kyaffe”

ABANTU ABALINA ERINNYA LYA KATONDA

Ekimu ku bitundu mu Baibuli ekijja okukuyamba ennyo okukulaga ekintu kino, kiri mu Yokaana 10:34-36. Wano Abayudaaya baakola ensobi, abangi gye bakyakola ne leero. Baalowooza nti Yesu yali agamba nti ye nnyini ye Katonda. Yesu n’abagolola ng’agamba nti, “Tekyawandiikibwa mu mateeka gammwe nti Nze nnagamba nti muli bakatonda? Oba nga abo yabayita ‘bakatonda’...mmwe mugambiraki ye... nti ovvodde; kubanga njambye nti Ndi Mwana wa Katonda?” Yesu agambira ddala nti ‘mu Ndagaano Enkadde abantu bayitibwa ‘bakatonda’; nze njamba ndi Mwana wa Katonda; kale lwaki munyiiga bwe mutyo? Wano Yesu ajuliza Zabbuli 82, abalamuzi ba Israeri mwe baabayitira ‘bakatonda’.

Nga bwe tukiraze, erinnya lya Katonda mu bujjuvu mu Luyudaaya nti lye li ‘Yahweh Elohim’—ekiteegeza ‘oyo alyeyolekera mu kibiina eky’abazira ab’amaanyi’. Abakkiriza abatuufu beebo Katonda mwe yeeyolesezaako mu bulamu buno. Wabula nga mu Bwakabaka, baliba ‘bazira ab’amaanyi’ MUKAMA mw’alyeyoleseza ddala mu bujjuvu. Kino

okiraba bw'ogeraageranya Isa. 64:4 ne 1 Kol. 2:9 "Abantu tebawuliranga yadde okussaayo omwoyo, era tebalabanga, ayi Katonda, kw'ebyo by'omutekedde oyo akulindirira". Olunyiriri luno Pawulo lw'ajuliza mu 1 Kol. 2:9, 10: Kyawandiikibwa nti eriiso bye litalabangako, n'okutu bye kutawuliranga, n'ebitayingiranga mu mutima gwa muntu, ebintu Katonda bye yategekera abamwagala. Naye ffe, Katonda yabitubikkulira ng'akozesa Omwoyo we. Ekitundu ekiri mu Isaaya 64 kigamba nti tewali n'omu, okugyako Katonda ayinza okutegeera ebintu bye yategekera abakkiriza. Wabula 1 Kol. 2:10 lugamba nti, ebintu ebyo yabitubikkulira.

YESU N'ERINNYA LYA KATONDA.

Tekyewunyisa nti Yesu, ng'omwana wa Katonda n'okweyoleka kwe okwasukkuluma eri abantu, kutwala erinnya lya Katonda. Ye nsonga ku lwaki yabagamba nti "Nzize mu linnya lya Kitange" (Yok. 5:43). Olw'obuwulize bwe eri Katonda, Yesu yalinnya mu ggulu era Katonda n'amuwa "erinnya erisanga amannya gonna" - erinnya erya Yahweh, erya Katonda yennyini (Baf. 2:9). Kale y'ensonga lwaki tusoma mu kitabo ky'Okubikkulirwa. 3;12 nga Yesu agamba nti: "Ndimuwandiikako (omukkiriza) erinnya lya Katonda wange . . . era ndi muwandiikako erinnya lyange eriggya". Ku ntebe ey'omusango Yesu alituwa erinnya lya Katonda, olwo nno lwe tuliba n'erinnya lya Katonda mu bujjuvu. Erinnya lino aliyita "erinnya lyange eriggya". Jjukira, nti Yesu ekitabo eky'okubikkulirwa yakigaba nga wayiseewo ku myaka ng'amaze okulinyira mu ggulu, era ng'amaze okuweebwa erinnya lya Katonda, nga bwe kinnyonnyolebwa mu Baf. 2:9. Kale kwe kuyita erinnya lya Katonda nti 'erinnya lyange eriggya", erinnya lye yali yakaweebwa. Kati tuyinza okutegeera obulungi Isaaya 9:6, we batugambira ebikwata ku Yesu, nti: "*Erinnya* lye (weetegereze nti) aliyitibwa wa kitalo, ateesa emirembe, Katonda ow'amaanyi, Kitaffe ataggwaawo..." Buno bwe bunnabbi obulaga nti Yesu aliba n'erinnya lya Katonda lyonna— nti y'alibeera okweyoleka kwa Katonda kwonna oba okwebikkula kwa Katonda gye tuli. Mu ntegeera eno, mwe yayitirwa 'Emmanuel', eritegeeza nti 'Katonda ali naffe', yadde nga ye ng'omuntu teyali Katonda. Olwo obunnabbi bwa Yoweeri nti "abantu balikowoola erinnya lya Yahweh" bwatuukirizibwa ng'abantu babatizibwa mu linnya lya Yesu Kristo (Bik. 2:21 lugeraageranye n'olwa:38) Kino era kinnyonyola lwaki ekiragiro eky'okubatiza mu linnya lya Kitaffe kyatuukirizibwa, nga bwe kirambuluddwa mu Bikolwa by'abatume, okubatiza mu linnya lya Yesu.

AKANYOMERO 2: LWAKI ABASATTU BAKKIRIZIBWA

Mu kulowooza okwange obujulizi mu Baibuli obukotana n'abasattu kikulu nnyo. Wabula abantu bangi abatuula nti Bakristaayo bakkiririza mu basattu, ate nga baaboola abaatakkiririza mu basattu nga babayita abatali Bakristaayo, era n'okubayita nti 'kakuunsu'. Naye mu bulambulukufu obumala, ekigambo 'basattu' oba ensengekka y'ebigambo ab'abasattu kyali tekimaanyiddwa eri Obukristaayo bwe Ndagaano Empya. Mu ntegeera y'abakristaayo abasinga obungi, Yesu 'bamufuula' Katonda olw'okuba Abeepisikooi basalawo kibe bw'ekityo. Naye lwaki kino ky'akolebwa? Era lwaki waliwo obweralikirivu bungu eri abo abaatakkiririza mu basattu okubakakatikako eky'abakyamu? Ng'amaze okusoma ebyafaayo by'emirembe egy'asooka egy'obukristaayo, zino z'ensonga ze mpa wammanga:

- Obukaafiiri n'Obukristaayo byali bitambulira wamu, n'olw'ekyo tebayagala kutataganya nnyo nkyuukakyuka kuva mu bukaafiiri okudda mu linnya ly'obukristaayo era ereme kuba ya bulumi nnyo.
- Waliwo amazima agalabwa mu nvunnula enkyaamu. Bw'osoma emitendera gye Ndagaano Empya, ogenda okulaba nga Mukama Yesu eyogerwako mu ngeri ey'okusuutibwa ennyo. Eky'okulabirako, enjogera nti “omwana w'omuntu” abawandiisi ba Baibuli gyebasinga okwetannira ku nzinnyonyola ku Mukama Yesu. Naye oluvanyuma mu Ndagaano Empya erabikamu omulundi gumu gwokka. Makko enjiri eyasooka, Yesu temuyita “Mukama” kyokka eri Pawulo “Mukama” ky'ekitiibwa kyasinga okukozesa ku Yesu oluvanyuma nga wayise emyaka. Yo enjiri ya Yokaana, mu bulambulukufu ey'awandiikibwa ng'enjiri ziri esattu ziwedde okuwandiikibwa, ekozesa oluliimi olusuuta ennyo ku bikwata ku Mukama Yesu okusinga enjiri ziri ez'asooka. Kya ndiba ng'enkola eno yagendera ddala mu maaso n'oluvanyuma lw'abawandiisi ab'enjiri okufa, olw'abakkiriza okutegeerera ddala nga omubaazi owe Nazaaresi ye yali ddala omwana wa Katonda, era nga kaakano ye yayimusbwa waggulu okuba Kabaka we ggulu n'ensi. Ky'azuulibwa luvanyuma nnyo nga mazima “tetusobola kuyimusa Kristo waggulu nnyo”, nga Robert Roberts bwa kigamba mu kyaasa ekye 19. Naye oluliimi lw'okutendereza luyinza okutuuka ku mutindo nga Yesu takyali Yesu, wabula nga mu ngeri endala ye Katonda Mwenne. Bwe tweyongerayo, nkizudde ng'obulemu mu kutegeera bulijjo buba ne

kyebusibukako okuva ku bwongo. Okufula Yesu Katonda kyali kimu, naye okukkiriza enjigiriza ya ba Katonda basattu mu omu, abasattu, kye kyali ekirala. Era ngamba nti obulemu bw'okutegeera buno kwasibuka, ne mu butamanya, olw'okwagala ebyangu yangu. Ate oba kyetaago kya kika kya waggulu nnyo okukkiriza nti omusajja, eyazaalibwa mu mbeera ng'eyaffe yonna, yali mutuukirivu; nti era mu ddooboozi ly'Omufirisuuti Omuyudaaya mwe mwava ebigambo bya Katonda ataaggwaawo. Kya kusoomozebwa, kubanga naffe tuli bantu; era bwe kiba ng'eno y'engeri omu ku ffe gyayinza okuyimusibwa waggulu w'ebyo byonna ebitolobera, nga biremaza okukula kwaffe eri ekifanaanyi kya Katonda Kennyini . . . Olwo nno Yesu ab'atuwa eky'okulabirako ekisoomoza ennyo okutuukira ddala mu nda mwaffe, nga tetweyagalira, era ku kutuuka n'okutweralikiriza. Okuba ne Yesu nga ddala mazima teyali muntu, naye nga yali mukatamba, Yesu eyali Katonda ddala era nga si muntu . . . kino kyijjawo kungi ku kusoomozebwa ku Kristo ng'omuntu ddala.

Obwagaazi bw'omuntu okukkiririza mu katonda so si muntu, ky'olekebwa mu ndowooza ya Israeri eri Musa. Bemulugunya ku “Musa oyo, ye yatuggya mu nsi y'e Misiiri, tetumanyi kyabadde”; n'olw'ekyo ne bakola ennyaana ensaanuuse, ne boogera nti bano be bakatonda bo, ggwe Israeri, abaakuggya mu nsi y'e Misiri” (Kuv. 32: 1,4). Wekkanye mu kugeregeesa engeri gye bawumba ennyaana, naye ne bagisiinza nga bakatonda nga bangi. Baleeta endowooza etaali ntuufu ey'abasattu ey'ebyaasa enkumu ebyaddako. Baali tebasobola kuba na mulokozi eyali omuntu, nga bo, ne basalawo nti bakatonda be baali abanunuzi babwe, abaliwo nga bakatonda abangi, mu bumu, kwe kugamba mu kannyaana akasaanuuse.

- Jjukira ng'ekiteeso ku basattu kyasibwa mu nkola mu lukiiiko olw'atuula e Nacea mu AD325. Olukiiko luno lwayitibwa Konsitantini oluvannyuma lw'okusalawo kwe nga bwe yandiyagade okukyusa eddiini y'ekikaafiiri eyali etwalibwa amatwale g'Abaruumi egifule Obukristaayo. Ebbanga lyali si gwanvu nnyo ng'olukiiko olwo terunnatula, bukyaanga Bakristaayo bayiganyizibwa. Abamu ku abo abayitibwa mu lukiiiko olwo amaaso n'emibiri gyabwe byaliko amabala ag'okuyigganyizibwa. Abakafiiri bavunaana (mu bukyamu) Abakristaayo okufuula Yesu okuba Katonda gwe basiinza. Pliny yali awawabye engeri gye bali “bakoloobyamu oluyimba eri Yesu ng'eri Katonda”. Mu nsi y'abakafiiri Abaruumi, baali Bayudaaya bokka abagaana okusiinza bakatonda abalala nga basinziira ku kuba nga waliwo Katonda omu ow'amazima. Olw'amazima nti Abakristaayo bakola ekintu ky'ekimu kyaleeta okulowooza nti nabo bali bakkiriza nga waliwo Katonda omu yekka, enjawulo nti bo

bamuyita 'Kristo'. Mu ngeri y'emu Abayudaaya nabo mu bukyamu bali balowooza nti oyo yenna eyeyogerako okuba omwana wa Katonda, yali ategeeza bw'ali wa Katonda (Yok. 10:33-36; 19:7)- wadde nga kino Yesu yamala nakibagolola! Nga bw'eri enkola ya bulijjo, entegeera y'ekibiina eri abalabe bakyo emala n'ennyonyola engeri ekibiina ekyo gye kyetegeera. Konstantini yali munnabyabuvuzi ate omulwanyi. Teyali muyizi wa Baibuli, oba eyayitako mu tendekero ly'ebikwata ku Baibuli, ekituufu kiri nti yali wakisaazisaazi ku by'obukristaayo. Newakubadde yakkiriza Obukristaayo, yagamba nti yali teyetaaga ku mubatiza kubanga yali akyayagala okweyongera okwonoona. Kirabika yali ategedde ng'obukristaayo kye kyali ekintu ekituufu eri amatwale ge. Kale, nzuuno Obukristaayo. Konsitantini n'abo bonna abaabukira ekigaali 'ky'obukristaayo', bagabana ku ntegeera ku Kristo eyaliwo mu nsi y'abakafiiri gye bakuliramu. Ate entegeera ya bakafiiri nga Pliny ne banne bangi abalala bw'ekirambulula, yali nti Yesu yali nga Katonda. Era Konstantini bwe yakulembera mu kusalawo ku nkayana wakati wa Balabirizi ku kikwata ku Yesu ye ani e Nicea, mu ndowooza ey'obuntu ekibiina ki 'Yesu Katonda Yennyini' baali Bakristaayo bannansi ddala.

- Omukristaayo owa namaddala abadde n'okunyigirizibwa kungi okuva mu nsi. Pawulo yawandiika ebigambo ebyetaagisa eby'oluberera bwe yasaba nti tuleme kuleka nsi kutunyigiriza mu kukyusibwa gy'eri, naye tuleke Katonda atukyuse. Okukkiriza abasattu kyava ku kya kkanisa kunyigirizibwa ensi. Ensi y'Abaruumi n'Abayudaaya eyali yeebunguludde Abakristaayo yalina engeri ey'okutwala abantu abanene nga bakatonda. Bwe wafundikira nga nti omuntu oyo abadde muzira, olwo nno ng'olina okukozesa oluliimi lw'obwa Katonda mu ngeri ng'Abayonaani bwe bayita '*apotheosis*' (ekitegeeza omuntu afuuse katonda). Y'ensonga lwaki oluliimi mu bitabo ebimu eby'awandiikibwa ba Rabbi ku bantu nga Musa ne Eriya luli ng'olwogera ku Katonda, newakubadde nga mubulambulukufu bwakyo kyali tekigendererwa ku benkanya ne Katonda omu yekka owa Isiraeri oyo gwe baali bakkirizamu. Waliwo obukakafu obulaga nti Abakristaayo bakikola eri Yesu, ddala ddala obukakafu we buli mu Ndagaano Empya. Era kizuuliddwa ng'emu ku njogera y'Abayudaaya ey'okugulumiza eri Musa – okugeza nga “oyo yekka era oyo ku bubwe ensi gye yatonderwa”- Pawulo olw'ekigendererwa magikoopa n'agikozesa ku Yesu. Ebifanaanyi by'ekitiibwa ekiri ng'ekyo bikozesebwa mu luliimi okubaawo edda, nga biri ng'ebyaliwo okuva kuntandika ey'okutondebwa, nga wadde si kyali kya ddala.

Naye nga mukutwaliza awamu ng'obukristaayo bwe bwefuulira Abayudaaya, ng'Abayudaaya Abakristaayo bwe baagaanibwa mu kkanisa oba okudda mu yeekaalu, emmizzi gy'abantu egya ddala mu Yesu tejjatunuulirwa. Ebyafaayo by'Abayudaaya mu kukozeza oluliimi lw'okutendereza Yesu tekyaddayo kusimiibwa. Wabula bangi ku Bakristaayo Kristo n'ebitiibwa bye eby'obwa Katonda ebigenderako byabasigala mu birowoozo; era bamaliriza nga Kristo bamuyita Katonda Kennyini. Lwaki? Kubanga tebatunnula mu nsibuko ya Yesu ya Kiyudaaya, n'ebyafaayo ebimukwatako mu Ndagaano Enkadde; era n'olw'okuba nga balemera nnyo ngeri ebigambo gy'ebyawandiikibwa gye bali bamanyidde ate ennyangu gye bali, mu kifo ky'okunoonya amakulu agaabirimu. N'olwa leero, teri kyakyuuka. Abakristaayo kumpi bonna beyagalira okusigala nga tebamanyi nnono ya nkola 'ya Katonda okweyoleka' esangibwa mu byawandiikibwa byonna, oluliimi lw'obwa Katonda mwe lusobola okukozesebwa ku muntu awatali kubafuula Katonda Mwenne.

- Okuwanyisanya ebigambo wakati wabo abali bayitibwa Arius (ab'ali tebakkiririza mu basattu) ne Athanasius (ab'abasattu) kwali nnyo ku byabufuuzi so si ku basomi ba ddiini oba ku bya Baibuli. Waliwo okulwanagana kw'obuyinza wakati wa Pliny ne Konstantini. Obukristaayo bwe bwamala okutwalibwa nga eddiini enkulu ey'amatwale ga Baruumi, ekkkanisa yafuuka ya bya bufuuzi eby'amaanyi. Abakulembeze b'eddiini bano ababiri balina abagoberezi babwe abawera; ate nga bombi bagala buyinza. Abagoberezi b'ebinja ebibiri balwana entalo z'abonna wakati waabwe mu bibuga by'amatwale. Waliwo ebyawandiikibwa bingi ebiraga ng'abagoberezi ba Athanasius nga bakuba ate ne batta Abakristaayo abatakkiririza mu busattu ekyakulembera olukiiko lw'e Nacea, nga batuluggunya abantu era n'okulaga emirambo gyabwe eri abantu. Ab'abasatu ab'Athanasuis be baali basinga mu kutuluggunya. Nga bwe kiri mu kulwanaganira obuyinza kwonna, abavugannya ku ludda n'oludda lw'enjuyi zombi bafuuka ekyennyinyalwa era ne baba aberalikirivu; ekikwata ku ngeri y'okussawo enjatula ku bikwata ku butonde bwa Yesu yafuuka nsonga ya mubuwandiike na byabufuzi, abo abatakkiririza mu basattu nga bannyonnyolwako mu luliimi olujjudde obukyaayi n'obusungu. Abatali b'abasattu bavunaanwa “kuyuzza omunagiro gwa Yesu”, okuddamu okumukomerera, n'okukirawo. Eky'ennaku omutima omubi ogw'ogera oba okuwandiika obubi ku abo abalina endowooza endala kye yongerera ddala n'okutuusa leero, nga bangi ku bakkiririza mu basattu bagaanira ddala okusembeza abo abatakkiririza mu basattu nti nno si Bakristaayo. Kiba kibi okulowooza ku butaakkanya ng'ensonga ey'abayivu

ba Katonda nga bawakana bokka na bokka ku nsonga y'okuvunnula ebikwata ku Baibuli. Abakkiririza mu basattu (Athanasius) abalina okuwulirizibwa kwa Konstantini ennyo baali bakuwangula bannabwe abatakkiririza mu basattu (Arius). N'olw'ekyo ensonga yagiteekamu eby'obuntu era n'akozesa engeri yonna ey'ebyobufuzi n'okuzikkiririza ddala abali bamuvugganya olwo nno asobole okuzza Konstantini ku ludda lwe, awawanguse Arius (abatakkiririza mu basattu) olw'enzikkiriza y'obulimba, olwo nno alekebwe ng'omukadde akulembera ekkansa omukulu mu matwale ga Baruumi- ekyali kitegeeza obuyinza obukulu mu matwale agaali gaakamala okukkiriza Obukristaayo ng'enddiini enkulu era nga gaanoonya okugissa mu nkola ng'eddini y'amatwale. Bulijjo mpulira boogera mbu 'ensonga eno yali yatunnulwamu dda, era Abakristaayo bakalimagezi bagyekennanya ne batuuka ku ky'enkomeredde mu kusaba, ekyo Abakristaayo ba kaakati kye balekawo era kye bagoberera'. Ebyafaayo ku nsonga eno byo njawulo nnyo. Athanathius (akkiririza mu basatu) ng'ojjeeko okulumba abagoberezi ba Arius (eyali takkiririza mu basattu) kuno yagaatako, n'okwookya ekkansa, n'okuyomba n'abakulembeze baabo abali tebakkiririza mu basattu n'okubayita abeenzi, abakwata abakazi, ababeera ne bamalaya buli kaseera, okwo saakko n'ebirala. Bwe kiba nga okuwakkana kwali kukwaata ku nvunnula ya byawandiikibwa, tekyandyetaagisiza kulumba na buzannyo bwa byabufuzi n'busambatuko. Mu bulambulukufu, ensonga ekwata ku kukkiriza abasattu yonna yali ya byabufuzi.

- Konstantini yali munnabyabufuzi so si muyizi wa Baibuli. Yakimanya ng'Obukristaayo bwalina okugaattirwa wamu bwe kiba nga bwa kuba eddiini y'ensi, bwe ktyo nayagala wabeewo endowooza emu ku nsonga ya Yesu eyali tekkanyizibwako. Yali tasobola kukigumira ng'alaba Abakristaayo balwanagana bokka na bokka olw'e nsonga eyo. Ensonga yalina okukkanyizibwako. Oludda olumu lwalina okulondebwa ng'olutuufu, ate oludda olulala lusirisibwe. Y'adda ku ludda lwa Athanasius olw'ensonga z'eby'obufuzi- n'akkiriza enjatula y'aba basatu eri ekkansa, n'awawangusa Arius (eyali takkiririza mu basattu). Bwe kityo, Yesu 'nafuuka' Katonda. N'era mu ngeri y'emu ey'omutima gw'okwagala okugaatta ekkansa ku muwendo gwonna, Konsintatini yakkiriza enkola eziwerako ezitali za mu Baibuli e Nacea. Okugeza, nti omuntu oyo yenna omulabirizi gwanaagobanga mu kkanisa mu kikettezo ekimu takkirizibwenga mu kikettezo kirala, n'okulonda "abalabirizi ab'amaanyi ennyo" mu Alexandria, mu Roma ne mu Antiyoko abannasalangawo ku nsonga zonna ezitaakkanyizibwengako eyo mu maaso. Okwekuba mu mutima

n'okutegeera, bino ye Konsitantini byali tebimukwatako, kubanga ye kye yayagala kwe kugaatta ekanisa awamu, olw'okukkiriza nga ekivamu amatwale ge okukolera awamu. Ettwale limu, n'eddiini emu- era n'olw'ekyo, nga ddiini eyo erina kuba y'awamu, kale endowooza endala yalina okugibwaawo. Omuntu omu yalina okutwalibwa ng'omutuufu ennyo ate omuntu omulala ng'omukyaamu ddala. Kya nnaku nti n'olwa leero omuntu alaba endowooza eyo yennyini mu kkanisa ne mu nkungaana z'omu byaalo. Era byonna bikwata ku buyinza. Emivvuyo egy'akolebwa Obukristaayo kulabula gye tuli mu nnaku z'oluvannyuma zino.

ESSOMO 1: EBIBUZO

1. Kiki ekinasinga okutuyamba okukuza obukkiriza bwaffe mu Katonda?
 - a) Okugenda mu kkanisa
 - b) Okusoma Baibuli nga bwe tusaba
 - c) Okwogera n'abakiristayo
 - d) Okutuulira obutonde.

2. Kiruwa ku bino ekituufu ku kumanya Katonda?
 - a) Katonda kirowoozo bulowoozo mu mitima gyaffe.
 - b) Kitundu kya mwoyo ekiri mu bbanga.
 - c) Tewali Katonda.
 - d) Wali, mulamu ddala.

3. Erinnya lya Katonda 'Yahweh Elohim' litegeeza ki oba lirimu makulu ki?
 - a) Oyo aliba
 - b) Oyo alibikkulirwa mu kibiina ky'abazira abamaanyi.
 - c) Oyo omukulu ennyo
 - d) Maanyi.

4. Abaffe, Katonda
 - a) Kibiina
 - b) Ali mu basattu.
 - c) bakatonda abangi mu omu.
 - d) Kizibu okunnyonyola mu ngeri yonna.

5. Ekigambo 'Malayika' kitegeeza ki?
 - a) Ekyo ekiri ng'omuntu
 - b) Ekirina ebiwawaatiro
 - c) Omubaka

6. Bamalayika basobola okwonoona?

7. Kiki ekisinga okukumatiza nti wama Katonda wali?